

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

на тему **АНГЛІЙСЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТАМИ-
ЧИСЛІВНИКАМИ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ ТА
ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0358-а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
літератури (переклад включно),
перша - англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Клименко Дарина Володимирівна

Керівник к.ф.н., доц. Залужна М. В.

Рецензент к.ф.н., доц. Шевчук О. В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

КЛИМЕНКО ДАРИНІ ВОЛОДИМИРІВНІ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Англійські фразеологізми з компонентами-числівниками: структурно-семантичний та лінгвокультурологічний аспекти»

керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Залужна Марина Володимирівна, к.ф.н., доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «22» квітня 2019 року № 596-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 8 січня 2020 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) теоретико-методологічні засади дослідження англійської фразеології, англійськомовні фразеологізми із компонентами-числівниками

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Поняття про фразеологізм як мовне явище. 2. Класифікації та функції фразеологічних одиниць. 3. Структура, семантика і культурологічне наповнення фразеологізмів із компонентом-числівником в англійській мові.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Залужна М. В., доц.	25.04.2019	25.04.2019
Розділ 1	Залужна М. В., доц.	30.05.2019	30.05.2019
Розділ 2	Залужна М. В., доц.	2.09.2019	2.09.2019
Висновки	Залужна М. В., доц.	15.11.2019	15.11.2019

6. Дата видачі завдання 25.04.2019

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	квітень 2019	
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2019	
3.	Написання вступу	травень 2019	
4.	Написання теоретичного розділу	червень-серпень 2019	
5.	Написання практичного розділу	вересень-жовтень 2019	
6.	Формулювання висновків	листопад 2019	
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2019	
8.	Одержання відгуку та рецензії	січень 2020	
9.	Захист	січень 2020	

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ (підпис) Д. В. Клименко
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи (проекту)

_____ (підпис) М. В. Залужна

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис) М. В. Залужна

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота – 68 стор., 67 джерел, 1 додаток.

Об'єкт дослідження: англійськомовні фразеологізми з компонентом-числівником.

Мета роботи: розкриття особливостей структури, семантики та культурного наповнення фразеологічних одиниць з компонентом-числівником в англійській мові.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення теорії фразеології, розроблені провідними вітчизняними та зарубіжними лінгвістами (Ш. Баллі, С. Грієс, О. В. Кунін, В. В. Виноградов, В. М. Телія, І. В. Корунець, Н. М. Амосова, Н. Ф. Алефіренко, С. О. Швачко).

Отримані результати: Структурні та семантичні характеристики фразеологізмів взаємопов'язані та залежать від переосмислення значень вихідних сполучень слів у цілому або одного з лексичних компонентів фразеологічного словосполучення. Тому спільне значення фразеологічних виразів завжди багатше за смисловими відтінками, ніж лексичне значення окремих слів, що входять до їх складу.

Числівники у складі англійських фразеологізмів демонструють тенденцію до десемантизації, у результаті якої здійснюється перенесення найменувань кількості на позначення якостей людей, об'єктів та явищ, тому фразеологізми із числівниками мають антропоцентричне спрямування. Нумерологічний код культури, відбитий в англійськомовній фразеології, характеризується поєднанням універсального та національно-специфічного із переважанням останнього.

Ключові слова: фразеологія, фразеологізм, фразеофонд, числівник, десемантизація.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМУ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОГО ЯВИЩА.....	7
1.1 Проблема визначення фразеологізму в лінгвістичній науці	7
1.2 Типологія і принципи класифікації фразеологічних одиниць	14
1.3 Функціональне навантаження фразеологізмів.....	24
РОЗДІЛ 2 АНГЛІЙСЬКОМОВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТОМ-ЧИСЛІВНИКОМ	31
2.1 Числівник як компонент фразеологічних одиниць.....	31
2.2 Структурні параметри англійськомовних фразеологізмів із числівниками	39
2.3 Семантичні та лінгвокультурологічні характеристики фразеологізмів з числівниками в сучасній англійській мові.....	45
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТОК	55

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ФО – фразеологічна одиниця

ВСТУП

Мова є відображенням історії та культури будь-якого народу, зміни в житті суспільства можна чітко простежити зокрема у фразеологічному складі мови. Саме фразеологія найяскравіше відображає історію народу, його культуру і національний характер, тому вона привертає незмінну увагу дослідників – не лише лінгвістів, але й культурологів, етнологів, істориків тощо. Протягом історії англійської мови до її фразеологічного складу увійшла велика кількість метафоричних, образних виразів, в яких відбилися не тільки різноманітні звичаї та традиції, пов'язані з культурою та звичаями, але також і історичні події, символічні уявлення, особливості менталітету та світогляду англійців. Відтак фразеологічний фонд англійської мови, що постійно оновлюється і набуває нових рис, є надзвичайно цікавим об'єктом аналізу з огляду на широкий спектр сфер застосування – у повсякденному мовленні, політичних промовах, кінострічках, мові мас-медіа, художніх текстах, Інтернет-блогах тощо.

Фразеологія тривалий час є об'єктом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів, адже вона є невід'ємною та вельми специфічною складовою будь-якої мови. Свій внесок у розвиток теорії фразеології зробили зарубіжні та українські вчені, а саме Ш. Баллі, С. Грієс, О. В. Кунін, В. В. Виноградов, В. М. Телія, І. В. Корунець, Н. Ф. Алефіренко, А. Я. Баран, та інші. Дослідженням фразеології англійської мови займались М. Г. Комлев, А. І. Смирницький, Н. М. Амосова, О. В. Кунін, В. В. Виноградов, О. С. Ахманова, Ш. Балли, Ч. Фернандо, Р. Флавелл, Ф. Р. Палімер. Англомовні фразеологізми опрацьовані лексикографічно, насамперед у тлумачних словниках та словниках ідіом, зокрема “Book of Idioms A to Z”, “Cambridge Idioms and Phrasal Verb Dictionary”, “Cambridge International Dictionary of Idioms”, “Dictionary of Idioms and their Origins”, “Longman Idioms and Phrasal Verb Dictionary”, “Oxford Dictionary of English Idioms”.

Попри значний інтерес мовознавців до фразеологізмів та численні наукові розвідки, їм присвячені, в лінгвістичній науці досі залишаються деякі дискусійні положення. Зокрема, це стосується проблеми дефініції фразеологізмів, критеріїв їх виокремлення та принципів класифікування, функціонального навантаження, встановлення структурних, семантичних та культурологічних параметрів.

Актуальність роботи полягає в необхідності вироблення ґрунтовного системного підходу до аналізу фразеологізмів як складного лінгвістичного явища з опорою на сучасний мовний матеріал.

Наукова новизна дослідження полягає у спробі власного аналізу структури, семантики та лінгвокультурологічного наповнення фразеологізмів сучасної англійської мови з компонентом-числівником.

Об'єктом дослідження є англійськомовні фразеологічні сполучення з компонентом-числівником.

Предметом дослідження стали структурно-семантичні та лінгвокультурологічні параметри англійськомовних фразеологізмів з компонентом-числівником.

Метою дослідження є розкриття специфіки структури, семантики та лінгвокультурологічного наповнення фразеологічних одиниць з компонентом-числівником в сучасній англійській мові.

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних **завдань**:

- 1) розглянути підходи до дефінування терміну «фразеологізм» в лінгвістичній науці;
- 2) проаналізувати основні принципи класифікації фразеологізмів;
- 3) виявити функціональні характеристики фразеологізмів;
- 4) схарактеризувати роль числівників у складі фразеологізмів англійської мови;
- 5) розкрити особливості структури англійських фразеологізмів з числівниками;

б) встановити семантичні та лінгвокультурологічні параметри англійських фразеологізмів з компонентом-числівником, описати семантичні зміни числівників у складі англійськомовних фразеологізмів.

Матеріалом дослідження стали 195 фразеологізмів з компонентом-числівником з 8 словників сучасної англійської мови: “Idioms Organizer”, “Oxford Dictionary of English Idioms”, “Dictionary of Idioms and their Origins”, “Book of Idioms A to Z”, “Cambridge International Dictionary of Idioms”, “Longman Dictionary of Contemporary English”, «Англо-український фразеологічний словник».

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось з використанням таких методів та прийомів: метод лінгвістичного спостереження та аналізу, описовий і компонентний методи, метод аналізу словникових дефініцій та статистичні методи обчислення кількісних результатів.

Практична значущість наукової розвідки полягає у можливості використання його результатів для проведення семінарських занять з лексикології, лінгвокультурології та практичних занять з англійської мови.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатку та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, зокрема умотивування теми, мету, завдання, актуальність дослідження, визначення об’єкту, предмету та опис структури роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про фразеологію як розділ лінгвістики, увагу приділено уточненню поняття «фразеологізм», розглянуто питання класифікації та функціонування фразеологізмів.

Другий розділ містить власний багатоаспектний аналіз фразеологічних одиниць сучасної англійської мови із компонентами-числівниками.

У висновках наведено узагальнені результати проведеної роботи.

Додаток роботи містить добірку із 195 англомовних фразеологічних виразів, які стали фактичним матеріалом дослідження.

Загальна кількість сторінок 68, кількість використаних джерел 67.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМУ ЯК ЛІНГВІСТИЧНОГО ЯВИЩА

1.1 Проблема визначення фразеологізму в лінгвістичній науці

Англійська мова на сьогодні є однією з найпоширеніших мов у світі, це сучасна мова міжнародного спілкування. Саме англійська мова має один з найбагатших і найрізноманітніших словників у світі. Але у мовознавстві існує велика кількість проблем, дослідження яких на сьогоднішній час викликає безліч суперечливих підходів та тлумачень, і одна з них – статус та функціонування фразеологізмів у сучасній англійській мові.

Фразеологія як сукупність фразеологізмів певної мови вважається однією із найважливих складових кожної мовної системи. Фразеологічні вирази вживаються майже в усіх сферах і галузях життя людини. Вони набагато виразніші, ніж окремі слова, завдяки більшій стислості значень та образності. Вони часто зустрічаються в літературних творах, активно використовуються в сучасних засобах масової інформації та у повсякденному житті, роблячи мовлення яскравішим та влучнішим.

Фразеологія як самостійна лінгвістична дисципліна виникла в середині ХХ століття. Передумови теоретичних досліджень фразеології були закладені в ґрунтовних працях І. І. Срезневського, О. О. Потебні, П. Ф. Фортунатова, О. О. Шахматова. Предметом фразеології як розділу мовознавства є дослідження природи фразеологізмів і їх категоріальних ознак, а також виявлення закономірностей їх функціонування в мові. На сучасному етапі наукові студії загальних проблем фразеології та специфіки фразеологізмів різних мов тривають.

Але й досі серед фахівців немає єдиного тлумачення фразеологізму. Проблема визначення у мовознавстві поняття «фразеологізм» є досить складною. Це пов'язано з багатьма причинами, головні з них: складність самого явища, різноманітність його проявів, а також той факт, що науковці звернули увагу на цю проблему достатньо давно, і з огляду на новітні тенденції розвитку лінгвістики підходи до фразеології потребують перегляду й уточнення.

На початку нашого дослідження слід зазначити, що термін «фразеологізм» походить від давньогрецьких слів *“phrasis”* – «вислів» та *“logos”* – «слово», тобто в узагальненому значенні це вислів, котрий позначає одне поняття та функціонує як слово.

Даючи власне визначення фразеологізму, кожен дослідник встановлює набір тих характеристик, які, на його погляд, відрізняють фразеологізм від інших лексичних одиниць, що існують у мові і є найбільш суттєвими його якостями [Виноградов]. Внаслідок цього в лінгвістичній науці існує велика кількість різних дефініцій фразеологізму. Наприклад, один із засновників фразеології як науки Ш. Балі визначає фразеологізми як високо інформативні одиниці мови; вони не можуть розглядатися як «прикраси» або «надмірності» в мові [Балли 1955], хоча вони, безперечно, і роблять наше мовлення образнішим і більш яскравим.

На сучасному етапі розитку мовознавства проблема дефініції фразеологізму не залишається поза увагою науковців. Якщо ми звернемося до тлумачних словників, то отримаємо визначення досить загального характеру, яке є недостатнім і не охоплює всіх властивостей фразеологізму. Наприклад, авторитетний тлумачний словник С. І. Ожегова дає таке визначення фразеологізму: «у мовознавстві: стійкий вираз з самостійним значенням близьким до ідіоматичного» [Ожегов, Шведова].

Більш детальним і чітким є визначення фразеологізму О. В. Куніна, який присвятив багато наукових розвідок питанням фразеології. Він дефінує фразеологічний зворот як стійке поєднання слів, що виконує роль єдиної

лексичної одиниці і, в більшості випадків, його можна легко замінити одним словом. Слова, з яких складається той чи інший фразеологізм, часто втрачають своє пряме лексичне значення – повністю або частково, і як наслідок цього – значення фразеологічного звороту не є сумою значень що входять до його складу слів [Кунин 1986].

У процесі подальшого дослідження фразеологізмів цим дослідником було запропоновано ще одне визначення фразеологізму, або фразеологічної одиниці (далі – ФО), як стійкого за складом та структурою, лексично неподільного і цілісного за значенням словосполучення чи речення, яке виконує функцію окремої лексеми (словникової одиниці) [Кунин 1986]. Якщо інтегрувати ці два визначення, то можна підсумувати, що фразеологізм – це стійке словосполучення (речення), яке семантично та функціонально дорівнює одному слову. В той же час сам О. В. Кунін зауважував, що в мовознавстві другої половини ХХ століття це уявлення не є повним, та потребує доопрацювання [Кунин 1986]. Тим більше це стосується наукових розвідок нового ХХІ століття, які мають враховувати як лінгвістичний доробок попередників, так і сучасні підходи до вивчення мовних явищ.

Варте нашої уваги визначення ФО В. Н. Ярцевої, подане у «Лінгвістичному енциклопедичному словнику». Вона зазначає, що фразеологізм (фразеологічна одиниця) – загальна назва семантично пов'язаних сполучень слів і речень, які на відміну від подібних за формою семантичних структур не відтворюються відповідно до загальних закономірностей вибору і комбінації слів при організації висловлювання, а відтворюються у мовленні у фіксованому співвідношенні семантичної структури і певного лексико-семантичного складу [Лингвистический энциклопедический словарь 2002]. Отже, згідно з цією дефініцією, найважливішими рисами ФО є фіксованість і відтворюваність.

Важливий внесок у вивчення стійких сполучень слів зробив О. Потебня. Він вперше поставив питання про знаковий характер стійких

зворотів, про закономірності їх формування, висловив важливі думки з приводу їх значень, «внутрішньої форми» тощо.

На думку П. О. Леканта, фразеологізм (фразеологічна одиниця) – це складна міждисциплінарна одиниця, в формі і значенні якої взаємодіють одиниці різних рівнів [Лекант 2002]. Інший дослідник Ю. М. Караулов дає визначення фразеологізму (фразеологічну одиницю) як загальної назви для семантично пов'язаних сполучень слів, які не утворюються у мовленні під час спілкування (як подібні за формою семантичні структури – словосполучення чи речення), а утворюються в ньому у візуально закріпленому за ними стійкому співвідношенні змісту та певного лексико-граматичного складу [Караулов 1997]. Зауважимо, що до основних характеристик ФО дослідник відносить відтворюваність і стійкість, а також семантичний зв'язок.

У «Сучасній термінологічній енциклопедії» зазначено, що фразеологізмами варто вважати «стійкими, зв'язаними єдністю змісту, відтворювані в мовленні сполуки або висловлення, які ґрунтуються на стереотипах етносвідомості і є репрезентантами культури народу, характеризуються образністю та експресивністю» [цит. за: Копыленко, Попова 1990, с. 35].

Вважаємо, що серед сучасних західних дослідників фразеології та фразеологізмів можна відзначити Стефана Грієса. На його думку, чітке визначення фразеологізму повинно враховувати принаймні наступні шість параметрів:

- 1) специфіка елементів, що беруть участь в фразеологізмі;
- 2) кількість елементів, що складають фразеологізм;
- 3) скільки разів вираз має повторюватись, перш ніж він стане фразеологізмом;
- 4) ступінь лексичної і синтаксичної гнучкості елементів, що беруть участь в фразеологізмі;
- 5) роль семантичної єдності у формуванні фразеологізмів [Gries].

Українські дослідники також долучилися до розробки теорії фразеології. Зокрема, М. П. Кочерган розглядає фразеологізм як відтворювану одиницю мови, що складається з двох або більше слів, цілісну за своїм значенням і стійку за складом та структурою. Фразеологізми, на його думку, характеризуються такими параметрами як відтворюваність, цілісність значення, стійкість і непроникність структури [Кочерган 2001, с. 242]. Інший дослідник Г. А. Молочко називає фразеологізмами поєднання слів, які виражають поняття не прямою їх назвою, а образно-описовою [Молочко 1974, с. 21]. За «Академічним тлумачним словником української мови», фразеологізм – це усталений зворот, стійке поєднання слів, що виступає в мові як єдиний, неподільний і цілісний за значенням вислів [АТСУМ].

За визначенням інших вітчизняних дослідників, фразеологізм є семантично пов'язаним сполученням слів, яке, на відміну від подібних до нього за формою синтаксичних структур (висловів або речень), не виникає в процесі мовлення відповідно до загальних граматичних і значеннєвих закономірностей поєднання лексем, а відтворюється у вигляді усталеної, неподільної, цілісної конструкції [Мацько 1998, с. 67]. У цьому визначенні фразеологізм розглядається, як сталий вираз, існуючий в мові в готовому вигляді, а також наголошено на його структурних і семантичних особливостях.

На думку Н. М. Шанського, фразеологічні одиниці – це стійкі звороти, які відтворюються в мові в готовому вигляді, які складаються з двох чи більше компонентів словного характеру, постійні за своїм значенням, складу та структурі [Шанский 1985, с. 10]. С. Гаврін підкреслює: «Фразеологічна одиниця – це відтворювана загальноживана мовна одиниця, цілісна за своїм значенням і складена з двох і більше повнозначних слів» [Гаврін 1974, с. 54]. За визначенням Н. Ф. Алефіренко та Н. Н. Семененко, фразеологізм (або «фразера») – це «усталене сполучення слів зворот із цілісним переносно-образним значенням, що безпосередньо не витікає із суми значень його лексичних компонентів» [Алефиренко, Семененко 2009, с. 15]. У цих

визначеннях наголошується на важливості враховувати при дефінуванні компонентний склад ФО.

Не менш важливим для визначення ФО постає і контекстуальний підхід. Згідно з ним, У. Вайнрайх визначає ідіому як фразеологічну одиницю, що складається принаймні з двох компонентів, в яких існує можливий вибір зворотних контекстуальних підсмислів [Weinreich 1984, с. 4].

З плином часу питання дефініції та класифікації фразеологізмів досліджувалось та удосконалювалось багатьма вітчизняними та закордонними вченими ([Кунин 1986]; [Телия 1996]; [Мостовий 1993]), але досі ще не може вважатись остаточним та повним через появу численних нових досліджень і підходів до вивчення цього складного поняття – лінгвокультурологічного [Белозерова 1987], лінгвокогнітивного [Андрєєва 2016], дискурсивного [Солодилова, Щербина 2001], лінгвосинергетичного [Подгорбунская 2015], гендерного та деяких інших.

Останні наукові розробки в галузі лінгвістики розглядають фразеологізм з урахуванням новітніх підходів як «спільну назву семантично зв'язаних сполучень слів, які відтворюються в мові в соціально закріпленому за ними стійкому співвідношенні смислового змісту й певного лексико-граматичного складу» [Мова як система 2017, с. 57]. Актуальним на сьогодні є розгляд ФО в ракурсі лінгвоконцептології, де їх тлумачать як «образно мотивовані вторинні найменування, які виявляють асоціативні зв'язки, культурно значущі фрейми та конкретні образи абстрактних концептів» [Фразеология в контексте культуры 1999, с. 82].

На думку польського дослідника А. Левіцьки, аби вважатися фразеологізмом, словосполучення повинно мати дві із трьох визначальних рис мовно-структурної самостійності:

а) не менше двох значеннєвих акцентів у наявних словах;

б) не менше двох окремих слів, що будують вислів;

в) слова має характеризувати непостійність сполучення (тобто можна їх міняти місцями або вставляти між ними інші слова) [Lewicki 1983, с. 77].

Релевантних для нашого дослідження висновків доходять науковці, що звертають увагу на труднощі перекладу фразеологізмів з огляду на їхню природу [Корунець 2003], [Зорівчак 1983].

Проте, існують і абсолютно протилежні думки щодо тлумачення статусу фразеологізмів. Так, С. В. Семчинський, навпаки, вважав неправомірним віднесення фразеологізмів до системи мовних одиниць. На його думку, фразеологічні одиниці утворюють проміжну систему лексичних многочленів, які за своєю будовою належать до синтаксичної системи, а за умовами функціонування характеризуються як величини семантичної системи мови [Семчинський 1996, с. 13].

Отже, проведений детальний аналіз теоретичних робіт з фразеології дозволяє зробити висновок, що проблемі визначення та опису основних параметрів фразеологізмів присвячено численні наукові праці як вітчизняної, так і зарубіжної лінгвістики. Попри деякі розбіжності в описі деталей, більшість дослідників виділяють такі основні характеристики ФО як цілісність, неподільність, десемантизація (зміна значень компонентів, коли вони у складі ФО), відтворюваність (фіксована форма, яку неможливо скласти довільно за власним бажанням, а можна лише вітворити у мовленні).

Загалом мовознавці виокремлюють майже ті самі ознаки фразеологізмів, але дають їм різні назви, а також по-різному ставляться до їхньої важливості, тому розташовують у різному порядку, наприклад, П. А. Лекант [Лекант 2002, с. 123] та Н. Ф. Алефіренко [Алефіренко 2009, с. 312], розташовують відтворюваність на останньому місці за ступенем важливості серед інших характеристик фразеологізму, на відміну від Л. І. Мацько [Мацько 1998, с. 67], Н. М. Шанського [Шанский 1985, с. 10], які вважають цей критерій найбільш вагомим.

Ми можемо узагальнити, що фразеологізм – це стійке образне словосполучення, компоненти якого складають та сприймаються як одне ціле, існують в мові в готовому вигляді та не вживаються у своєму прямому значенні, а в сумі породжують нове значення і позначають нове поняття.

1.2 Типологія і принципи класифікації фразеологічних одиниць

У зв'язку з різноманітністю проявів і безліччю варіантів фразеологізмів, виникає потреба їх певним чином згрупувати, тому проблема їх класифікації є однією з найактуальніших у сучасній лексикології. На даний момент існує кілька класифікацій фразеологічних одиниць залежно від підходів і настанов дослідників.

Французький мовознавець Ш. Балі вперше систематизував стійкі поєднання слів у своїх книгах «Нарис стилістики» і «Французька стилістика», куди він включив розділ про фразеологію. Він виокремив чотири групи словосполучень:

- 1) *вільні словосполучення*, тобто поєднання слів, позбавлені стійкості;
- 2) *звичні поєднання*, тобто словосполучення з відносно вільним зв'язком компонентів, що допускають деякі зміни;
- 3) *ряди фразеологізмів*, тобто групи слів, в яких два суміжні або подібні поняття зливаються майже в одне. Стійкість цих оборотів закріплюється первинним слововживанням. Ці поєднання допускають перегрупування компонентів;
- 4) *єдності фразеологізмів*, тобто поєднання, в яких слова втратили своє значення і виражають єдине нерозкладне поняття. Подібні поєднання не допускають перегрупування компонентів [Балли 1955].

Таким чином, Ш. Балі розрізняє поєднання слів **за ступенем стійкості**: сполучення, в яких вільно групуються компоненти, і сполучення, позбавлені такої довільності. Варто зазначити, що Ш. Балі лише схематично позначив ці групи, але не дав їм детального та вичерпного опису.

Цей підхід був детальніше розроблений іншими лінгвістами. Так, у мовознавчій науці, зокрема фразеології, класичною вважається класифікація фразеологізмів академіка В. Виноградова. В її основі лежить критерій **ступеню зв'язності, злитності слів** у складі фразеологічного виразу, згідно з

яким науковець поділив фразеологізми на фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення [Виноградов].

Фразеологічні зрощення – це група фразеологізмів, найскладніших для тлумачення, адже до їх складу, по-перше, входить компонент, який поза межами цього фразеологізму не вживається, а по-друге, значення всього фразеологізму неможливо встановити зі значення слів, що входять до його складу. В процесі перекладу іншими мовами таким фразеологізмам можливо лише знайти відповідник-синонім у мові перекладу. Фразеологічні зрощення – семантично неподільні фразеологічні і одиниці, значення яких не впливає зі значень їх компонентів, наприклад, *in the seventh heaven* «у захваті, в ейфорії» (дослівно: «на сьомому небі»), *to have a bee in one's bonnet* «бути несповна розуму» (буквально: «мати бджолу в капелюсі»).

Фразеологічні зрощення називають ще **ідіомами** (від гр. *idioma* «самобутній зворот»), під якими розуміють фразеологізми з повною втратою внутрішньої форми. Пояснити, як склалося значення ідіом, - складна етимологічна задача. Так, наприклад, англ. *tit to tat* має значення «око за око», але пояснити, що означають слова *tit* і *tat*, ніхто не може.

Ідіоми неможливо дослівно перекласти іншою мовою, а перефразування може відбуватися із втратою значення. До ідіоми можна лише відшукати ідіому-відповідник в іншій мові або перекласти її одним словом чи вільним словосполученням, із подібною семантикою. До прикладу, в англійській мові *skeleton in the cupboard* перекладається як «сімейна таємниця», хоч дослівний переклад – «скелет у буфеті», англ. *to wear one's heart on one's sleeve* перекладається як «бути відкритим, відвертим», хоча дослівний переклад – «носити серце на рукаві» [Виноградов 1990, с. 244-245].

Фразеологічні єдності – семантично неподільні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких виходить зі значення їх компонентів. Однак у фразеологічних єдностях цілісне значення може бути вмотивованим, воно є результатом поєднання лексичних значень слів-компонентів, наприклад:

baker's dozen – «чортова дюжина»; *one's place in the sun* – «місце під сонцем»; Наведені приклади свідчать, що фразеологічні єдності, як і зрощення, теж семантично неподільні і виражають цілісне значення, але, на відміну від фразеологічних зрощень, вони мають зрозуміле умотивоване значення [Виноградов 1990, с. 245-246].

Фразеологічні сполучення – звороти, в яких самостійне значення кожного слова є абсолютно чітким та зрозумілим, але один із компонентів має фразеологічно зв'язане значення, яке виявляється лише у поєднанні з певним словом або групою слів, наприклад, *to break silence* – «порушити мовчання», *the sixty-four thousand dollar question* – «питання надзвичайної важливості», *the break of the day* – «світанок» [Виноградов 1990, с. 246].

Фразеологічні вирази – стійкі за складом і вживанням семантично подільні звороти, які складаються повністю зі слів із вільним значенням та позначають народну або особисту мудрість, містять урок, навчають (наприклад, *you can't learn an old dog new tricks* – «старого пса новим фокусам не навчиш», *there is no fool like an old fool* – «немає гірше дурня, ніж старий дурень»). Цей клас ФО виокремив М. М. Шанський. Фразеологічні вирази – це прислів'я, приказки, афоризми відомих митців, публічних осіб тощо [Виноградов 1990, с. 247]. Принагідно зауважимо, що приналежність паремій (приказок, прислів'їв та афоризмів) до фразеологічного фонду мови досі викликає дискусії дослідників (тому що за формою вони є не словосполученнями, а реченнями, інколи навіть кількома), тому їхнє місце в цій класифікації не є остаточним.

Серед фразеологічних виразів М. М. Шанський розрізняє дві групи:

а) фразеологічні вирази комунікативного характеру, які являють собою предикативні словосполучення, рівноцінні реченню, є цілим висловленням, виражають те чи інше судження;

б) фразеологічні вирази номінативного характеру, що є сполученням слів, ідентичним лише певній частині речення, є словесною формою того чи

іншого поняття і, як і слова, виконують у мові номінативну функцію [Шанский 1978].

Класифікація ФО за **ступенем зв'язності** компонентів відіграла важливу роль у дослідженні багатьох теоретичних питань фразеології і стала відправним пунктом подальших розробок типології фразеологічних одиниць. Вона розкрила механізм утворення фразеологічного значення, відношення семантики цілого виразу до значень слів-компонентів, що його складають. Ця класифікація стала загальноновизнаною в лінгвістичній науці і стала застосовуватись для систематизування фразеології не тільки російської мови, на ґрунті якої вона була створена, а й інших мов, зокрема й англійської.

Теорія В. Виноградова також перегукується з класифікацією польського лексикографа С. Скорупки, який виділив три типи побудови фразеологізмів (фрази, звороти, вислови) та три ступені сполучуваності (стійкі фразеологічні сполучення, тобто ідіоми; сполучувані фразеологічні сполучення) [Skorupka 1967].

Проте, деякі мовознавці розглядали фразеологізми з абсолютно інших ракурсів. Видатний дослідник О. В. Кунін класифікує фразеологічні одиниці відповідно до **способу їх творення**. Згідно з цією класифікацією він виділяє первинні та вторинні способи творення фразеологічних одиниць [Кунин 1986, с. 22-24].

Первинними способами творення фразеологічних одиниць науковець вважають такі способи, коли фразеологічна одиниця створюється на основі вільної групи слів, наприклад: *to put two and two together, one-way ticket, two can play that game, to look nine ways, to talk nineteen to the dozen, not in a million years, sweet seventeen.*

Вторинними способами творення фразеологічних одиниць вважаються способи, коли фразеологічна одиниця створюється на основі іншої фразеологічної одиниці, наприклад фразеологізм *two is a company* утворений на основі англійського прислів'я *two is a company, three is a crowd*. Так само, ФО *a stitch in time* будується на основі прислів'я *a stitch in time*

saves nine. У зв'язку з цим лексикографічні джерела часто подають такі ФО із зазначенням первинного варіанту, як-от *faint heart (never won fair lady)*.

З огляду на похідний характер репрезентантів, ця група фразеологізмів є менш численною, проте не менш важливою для дослідників.

На основі **контекстологічного аналізу** Н. Амосова вирізнила два типи фразеологічних одиниць – фраземи й ідіоми. «Фразема - це одиниця постійного контексту, у якій вказівний мінімум, потрібний для актуалізації певного значення слова, є єдино можливим, тобто постійним. Другий компонент є вказівним мінімумом для першого. Ідіоми, на відміну від фразем, - це одиниці постійного контексту, у яких вказівний мінімум і семантика одиниці нормально складають тотожність, представлену лексичним складом словосполучення. Ідіоми характеризуються цілісністю значення» [Амосова 2010, с. 65]

Хоча фразеологізми представляють собою словосполучення, тобто групу семантично пов'язаних слів, більшість лінгвістів вважають, що «їм властиве єдине граматичне значення, співвідносне з певними частинами мови, вони виступають як один член речення і вступають у зв'язок з іншими словами як єдине ціле» [Мова як система 2017, с. 57]. Тому деякі дослідники, схиляються до класифікації за **частиномовною приналежністю**, до яких належать ключові компоненти фразеологічних одиниць або ФО в цілому. Зокрема, відомий український лінгвіст І. В. Корунець виділяв *субстантивні, дієслівні, ад'єктивні, адвербіальні та вигуківі* фразеологізми [Корунець 2003].

Дієслівні фразеологічні одиниці представлені тими фразеологізмами, в яких головне слово, що несе смислове навантаження, виражене дієсловом. Більшість дієслівних фразеологічних одиниць стосуються людини, дій, що вона виконує, або стану, в якому знаходиться. Вони виражають дію і найчастіше функціонують у ролі присудка [Копыленко 1990, с. 35-36]. Найпростішим дієслівним утворенням є поєднання дієслова з іменником, наприклад: *to know a thing or two* – розбиратися у певному питанні; *put two and two together* – скласти очевидні факти, дійти очевидних висновків.

Багато дієслівних фразеологізмів починаються із допоміжних дієслів “*be*”, “*have*” та “*look*” і означають перебування людини в якомусь стані або у якомусь вигляді, наприклад: *to be in two minds about smth.* – сумніватися, бути розгубленим, не вирішити остаточно; *not to care a twopence* – анітрохи не перейматися, *have nerves of steel* – мати залізні нерви, *to take care of number one* – турбуватись лише про себе.

Субстантивними фразеологічними одиницями вважають ті фразеологізми, де головне слово, яке несе смислове навантаження, виражено іменником. Деякі дослідники називають цю групу фразеологічних одиниць «номінативною». Найхарактернішою структурною моделлю субстантивних фразеологічних одиниць є прикметниково-іменникове утворення, тобто поєднання іменника з препозитивним означенням (або без нього) [Корунець 2003, с. 45]. До прикладу: *one minute to midnight* – останній шанс; *a nudge and a wink* – таємна допомога, прихована підтримка, *a big gun* – важлива персона, шишка; *one-horse race* – гра в одні ворота.

Також до цього виду належать прийменниково-іменникові утворення (два іменника, пов'язані між собою прийменником), наприклад: *a pain in the neck* – головний біль; *paper over the cracks* – прихована, замаскована проблема; *pair of hands* – зайва пара рук. Це основні моделі утворення субстантивних фразеологічних одиниць, але вони можуть дещо варіюватися залежно від кількості та складу компонентів.

Адвербіальні фразеологічні одиниці являють собою фразеологізми, де головне слово, яке несе смислове навантаження, виражено прислівником [Корунець 2003, с. 48-50]. Адвербіальні фразеологізми поділяються за своєю семантикою та функціями на два підкласи: *якісні* і *обставинні* адвербіальні фразеологізми, наприклад: *on the nail* – без затримки, *nine times out of ten* – майже завжди, *now and again* – іноді, час від часу.

Ад'єктивні фразеологізми – це насамперед компаративи (порівняльні конструкції), які передають означувальні відносини, називаючи ознаку і вказуючи на її ступінь. Перший компонент ад'єктивних компаративів

вживається звичайно у буквальному значенні. Функція другого компонента завжди підсилювальна, наприклад: *as two peas in a pod* – подібні, як дві краплі води; *as easy as ABC* – простий, як день; *as American as apple pie* – типово американський.

Фразеологізми з граматичною структурою **речення** утворюють окремий різновид чи розряд одиниць лише у структурному відношенні: *love me, love my dog* – люби мене з усіма недоліками; *the answer is a lemon* – відповідь негативна; *it is not over till the fat lady sings* – ще не все скінчено, ще є шанси змінити ситуацію; *the jury is out* – остаточне рішення ще не прийняте.

Важливим критерієм класифікування фразеологізмів є їхнє **походження**, за яким ФО зазвичай поділяють на такі групи:

- **власне англійські**, які:

- відображають звичаї та традиції англійського народу (*good wine needs no bush*);
- пов'язані з реаліями життя англійців (*blue stocking*) ;
- пов'язані з іменами відомих людей (*according to Cocker*) ;
- пов'язані з віруваннями (*a black sheep*) ;
- пов'язані із забобонами, заблудженнями у астрономії (*be born under a lucky star*);
- взяті з казок та байок (*Fortunatus's purse*);
- взяті з притч та давніх переказів (*have kissed the Blarney stone*) ;
- пов'язані з фактами історії (*as well be hung for a sheep as for a lamb*);
- біблеїзми (*a wolf in sheep's clothing, to cut the Gordian knot*) ;
- термінологічного походження.
- літературного походження (до скарбниці не лише англійського народу увійшли вирази з творів В. Шекспіра, Ч. Дікенса, О. Вайльда, Л. Керолла, тощо. Є і менш відомі літературні джерела фразеологізмів, наприклад, стійкий вираз *first things first* («спочатку – найважливіше») вперше побачив світ як назва книги Джорджа Джексона у 1894 р.)

- *запозичені* фразеологічні одиниці:

- міжмовні запозичення (*the heel of Achilles, the apple of discord*);
- внутрішньомовні запозичення, з інших варіантів англійської мови (*green light, to bark up the wrong tree*);
- запозичені у іншомовній формі (*persona grata, bon ton*) [Залужна 2016, 190].

Український дослідник І. В. Корунець також розподіляє фразеологізми **за масштабом використання** на національні та міжнародні.

Національні фразеологічні одиниці містять окрему рису, ознаку, притаманну певному народу. Такі фразеологічні одиниці побудовані за принципом складових частин, образів притаманних певній нації та мові [Корунець 2003, с. 54-57]. Так, тільки в англійській мові існують такі фразеологізми як *to cut off with a shilling; to accept the Chiltern Hundreds*.

Інтернаціональні фразеологічні одиниці є спільними для кількох, найчастіше споріднених або географічно близьких мов, це ідіоматичні вирази з однаковим лексичним значенням і складом компонентів [Корунець 2003, с. 65-66]. Це явище можна пояснити історичним розвитком мов та подіями, що впливали на цей процес, близькістю культур та мовних засобів їх відбиття.

Наприклад, у давнині на всі європейські народи та їхні мови впливали грецька та римська культури, а також розповсюдження християнства. В результаті цих подій з'явилося чимало не лише слів, а й фразеологічних виразів, запозичених з грецької та латинської мов, а також із Біблії. Наприклад, *to cross the Rubicon* – перейти рубікон; *I came, I saw, I conquered* – прийшов, побачив, переміг; *prodigal son* – блудний син.

Іншим аспектом, згідно з яким будується ще одна класифікація ФО, є **принцип наявності/відсутності емоційного забарвлення**. Так, О. І. Смирницький запропонував поділити всі фразеологізми на дві групи [Смирницький 1998, с. 156]:

а) **ФО з яскравим емоційним забарвленням** – емоційно марковані, що зумовлено їхньою образністю, використанням в них експресивних мовних засобів. Такі фразеологізми мають забарвлення фамільярності, іронії, жартівливості, презирства та можуть належати до зниженого стилю, навіть вульгарного сленгу (наприклад, *to make your blood run cold, to keep your nose clean, not playing with a full deck, to go off (or go in off) the deep end, flip your lid, like a blue-arsed fly, to play footsie with someone, to go (or be) on the fritz*).

Книжковим фразеологічним одиницям (йдеться не про джерело виникнення, а про стилістичне забарвлення й реєстр застосування), навпаки, притаманне піднесене, урочисте звучання та обмежена сфера вжитку (*to save face, food for thought, to take time by the forelock, the fourth estate, to bear fruit, future shock, a gentleman's agreement, a golden age, delusions of grandeur, groves of Academe*).

б) **ФО, позбавлені емоційно-експресивного забарвлення**, стилістично нейтральні, які часто вживаються у номінативній функції. Таким фразеологізмам не притаманна образність, вони стилістично досить нейтральні та не містять оцінки (наприклад, *in funds, to see the funny side of something, to change gear, all that glitters is not gold, anything goes, at the grass roots, a grey area*).

Існує ще декілька класифікацій фразеологізмів, в основу яких покладено інші принципи. Так, за синтаксичною функцією фразеологізми поділяють на організовані за моделями сполучення (*green light, hand in glove, to take a hammering, as hard as nails, harp on the same string, high and dry*), простого (*It's all Greek to me. Keep your hair on!*) і складного речення (*What's sauce for the goose is sauce for the gander. Heads I win, tails you lose. If you can't stand the heat, get out of the kitchen*).

Значним внеском у теорію фразеології О. І. Смирницького є постановка питання про відмінності в складі компонентів ФО, різноманітності їхніх функціональних типів [Смирницький 2008, с. 10]. Вчений запропонував структурно-семантичну класифікацію фразеологізмів в

залежності від **кількості знаменних слів**, які він вважав «вершинами» ФО [Смирницький 1998, с. 212-223]:

1. Одновершинні – подібні виробленим словами та мають один семантично повнозначний елемент, іншими словами, це поєднання слів або групи слів зі знаменною частиною.

2. Двовершинні.

3. Багатовершинні

Останні два типи в класифікації – це фразеологічні одиниці, подібні складним словами, при цьому вони містять два повнозначні компоненти (двовершинні) та більше (багатовершинні).

Фразеологічні одиниці також розрізняють **за способом семантичних перенесень** при формуванні значення фразеологічних одиниць (метонімічні, метафоричні, гіперболічні, компаративні тощо).

На сьогодні фразеологія є перспективним і розвинутим напрямом мовознавства, майже кожен дослідник пропонує свою власну типологію або удосконалює вже наявні класифікації, розроблені іншими мовознавцями, з огляду на завдання або отримані результати свого власного дослідження.

Таким чином, доходимо висновку, що фразеологізми можуть бути представлені великою кількістю різноманітних одиниць мови, які можна класифікувати за різними принципами відповідно до способів творення, ступеня зв'язності та мотивації, структури, належності до певної частини мови, походження, сфер використання, наявності/відсутності емоційного забарвлення.

Провідним у сучасній фразеології усе ж вважається структурно-семантичний принцип класифікації, який бере початок з класифікації В. В. Виноградова і побудований на критерії ступеню семантичного злиття значення компонентів у складі фразеологізмів.

1.3 Функціональне навантаження фразеологізмів

Кожен компонент мовної системи виконує певні функції, відтак і фразеологізми, будучи частиною цієї складної системи, теж реалізує свої функції у мові та мовленні. Функція – це роль, яку виконує елемент, в діяльності тієї структури, частину якої він складає.

Будь-які функції одиниць мови, у нашому випадку – ФО, пов'язані із процесом функціонування цих одиниць, а саме процесом їх актуалізації та взаємозв'язку з іншими одиницями, з їх участю у формуванні цілісного висловлювання в мовленні та різних текстах, тобто в певному контексті.

Контекст відіграє головну роль у становленні функції будь-якої мовної одиниці, оскільки він не лише реалізує, дає статус існування цій одиниці, а також є засобом відбору необхідного значення одиниці, модифікує її зміст у межах одного значення, формує оказіональні значення слова. У ньому реалізуються закріплені в мові регулярні синтагматичні зв'язки слів, що обумовлюють функціональні особливості одиниць мови [Шанский 1985].

У фразеологізмів є певна роль у мові, їх програма функціонування, яка зумовлена самою їх сутністю. ФО насамперед виконують функцію слова, хоча самі складаються з декількох слів і своєю структурою більш походять до словосполучення або речення, але все ж відрізняються і від слів, і від словосполучень з реченнями [Кунин 1986, с. 108].

Якщо ж брати до уваги більш широкий погляд науковців на функції фразеологізмів як мовних одиниць, можна зауважити, що одні функції фразеологізмів являються *константними*, тобто притаманні усім ФО при будь-яких умовах їх реалізації, у будь-якому контексті, інші ж виявляються *варіативними*, бо вони властиві лише деяким розрядам фразеологізмів та актуалізуються лише у певних комунікативних ситуаціях [Федуленкова 2000, с. 46]

До константних функцій фразеологізмів належать: комунікативна (підтипами якої є номінативна та пізнавальна), стилістична.

До варіативних дослідники відносять: семантичну, результативну, прагматичну.

Зупинимось на більш детальному розгляді цих функцій, які фразеологічні одиниці виконують у мовленні.

Комунікативна функція виражає призначення ФО служити засобом спілкування або передачі певного повідомлення. Спілкування припускає взаємний обмін висловлюваннями, а повідомлення – передачу інформації читачеві або слухачеві без зворотнього зв'язку. Наприклад, англійський фразеологізм *hold your horses* висловлює прохання зачекати, не поспішати, ФО *born in (or to) the purple* містить повідомлення про людину, народжену в заможній, знатній чи привілейованій родині.

Комунікативна функція може реалізовуватись як її різновиди – номінативна або пізнавальна.

Номінативна функція – функція співвіднесення фразеологізму з об'єктами реальної дійсності, включаючи людей і ситуації, а також заміна цих об'єктів в мовній діяльності їх фразеологічними найменуваннями. Так, ФО *the fourth estate* вживається на позначення преси або професії журналіста, *a fair-weather friend* як найменування ненадійного друга, який здатний покинути у скрутному становищі, *king of beasts* для позначення лева, *knee-high to a grasshopper* для номінування малого розміру певного об'єкта, *kith and kin* – на позначення родичів.

Пізнавальна функція (або когнітивна) – це опосередковане свідомістю соціально-детерміноване відображення в мові об'єктів реального світу, тобто вираження у фразеології певної інформації соціального та культурного характеру.

Хоча фразеологізми і створюються окремими індивідами, вони являються частиною суспільства, і здійснення ними пізнавальної функції можливо тільки на основі попередніх, тобто фонових знань. До таких знань

насамперед належить інформація культурологічного характеру, оскільки культура – це «різностороння соціальна спадщина, яка передається людьми від покоління до покоління, набір цінностей, які сповідуються більшістю її представників» [Шейко 2012, с. 27].

Так, правильне розуміння фразеологізмів *rise like a Phoenix from the ashes*, *sow dragon's teeth* потребує знання давньогрецької міфології, семантику таких ФО як *in Abraham's bosom*, *raise Cain*, *in deep water (or waters)*, *a doubting Thomas*, *a golden calf*, *like a lamb to the slaughter*, *land of Nod* можна сповна розкрити, лише знаючи Біблійні сюжети, адекватне сприйняття фразеологічного порівняння *as mad as a March hare* неможливе без урахування змісту казки Л. Керолла, а для вірного тлумачення фразеологічного виразу *an ugly duckling* необхідно знати зміст відомої казки Г.-Х. Андерсена.

Наступна функція фразеологічних виразів – **семантична** (варіативна). До її різновидів належать:

1. **Волюнтативна** функція - функція волевиявлення, наприклад: *I wish to God* – Боже, як би мені хотілося; *wish you well* – бажаю тобі удачі, *dog my cats* – О Боже мій!
2. **Дейктична** функція. Дейксис – це вказівка на просторову або часову локалізацію дії, явища, події відповідно точки відліку, у рамках тієї або іншої мовної ситуації [Бесшапошникова 1987, с. 8].

Існує три типи дейксису:

- а) **особистий дейксис**, де точкою відліку є особа: *a little bird told me*, *not in my back yard*, *I could have bitten my tongue off*, *my heart bleeds for you*, *over my dead body*, *excuse (or pardon) my French*, *love me*, *love my dog*, *for my money*;
- б) **просторовий дейксис**, де точкою відліку є місце: *from A to B*, *off the boat*, *out of the ark*, *back to the drawing board*, *to come (or go) under the hammer*, *where there's muck there's brass*;

в) **часовий дейксис**, тут точкою відліку є часові відносини: *in the final analysis, as and when, a bad quarter of an hour, when (or before) the balloon goes up, when the band begins to play, day of reckoning, a false dawn.*

Результативна функція – позначення причини, що викликала дії або стан, який виражається ФО: *enough to make a cat laugh, to end in tears; make someone's hair stand on end; no pain, no gain; old enough to be someone's father (or mother).*

Прагматична функція – цілеспрямована дія мовного знаку на адресата. Прагматична спрямованість властива будь-якому мовному твору, зокрема тексту, що робить вплив на використанні в ній фразеологізми. Фразеологізми посилюють прагматичну спрямованість тексту або його частини – контексту. Фразеологічні одиниці здатні передавати широку ідею декількома словами, викликати у нас певні асоціації, дозволяє передати людські почуття у стислій та зрозумілій формі, тобто виконує функцію лаконізації мовлення: *I ask you! Get away with you! Ask me another! Keep your hair on! Hands off! Come off it!*

Виходячи з попередньої функції, фразеологізми у лаконічній та стислій формі несуть народну мудрість і повчання, і у такий спосіб передають їх нащадкам. Наприклад, фразеологізм *to paint the Fourth Bridge* означає «виконувати завдання, яке неможливо завершити», за назвою залізничного мосту в Шотландії, який був таким довгим і так часто потребував фарбування, що коли робітники завершували фарбувати один його бік, вони мали розпочинати оновлення іншого [Siefring, с. 211]. Цей вираз містить інформацію культурологічного характеру, необхідну для вірного його розуміння.

Можемо стверджувати, що ФО виконують **естетичну функцію** та є чинником формування культури та моралі. Ще однією з функцій фразеологічних одиниць є характеристика мовної особистості [Солодилова 2011, с. 8].

Фразеологізми не тільки вживаються в нашому повсякденному мовленні, вони також можуть використовуватись у художніх текстах, виконуючи при цьому різноманітні функції:

- функція створення гумору й сатири;
- функція передачі внутрішніх якостей персонажа;
- функція відтворення внутрішнього стану персонажа;
- функція портретної характеристики, зображення зовнішнього вигляду людини;
- функція мовної характеристики персонажа;
- функція сюжетної основи;
- заголовна функція;
- функція заключного акорду [Арнольд 2002, с. 316].

Стилістична. Це особлива, в порівнянні з нейтральним способом вираження, цілеспрямованість мовних засобів досягнення стилістичного ефекту при збереженні змісту сказаного. Ця функція реалізує в мові конотативні особливості фразеологізмів [Корунець 2003, с. 186]. Так, наприклад, фразеологічний вираз *in cloud cuckoo land* більш яскраво та образно характеризує людину, відірвану від реальності, аніж стилістично нейтральне словосполучення *divorced from the reality*.

Інший дослідник С. Г. Гаврін [Гаврін 1974, с. 189] виокремив такі основні функції фразеологізмів:

а) **експресивно-образна функція** (*play cat and mouse, run about like a headless chicken, like a bat out of hell, a white elephant, an ugly duckling, a kettle of fish, to kill the goose which lays the golden eggs*);

б) **емоційно-експресивна функція** (*dog my cats!*)

в) **лаконізація мови** шляхом скорочення деяких компонентів, заздалегідь відомих адресату: *don't count your chickens* замість *don't count your chickens before they are hatched*; *rise like a Phoenix* замість *rise like a Phoenix from the ashes*.

Як і інші мовні одиниці, фразеологізми можуть мати стилістичне забарвлення і використовуватись лише у певній сфері. Найширший пласт фразеології складають **розмовні фразеологізми** та **просторіччя** (*the trouble is brewing, a hard nut to crack*). Наступний стилістичний прошарок – **книжкові фразеологізми**, що зустрічаються переважно у письмових джерелах (*Procrustean bed, the dice are thrown, where the wound be given, there must the cure be found* [Антрушина, Афанасьева 1988]).

Хоча для **офіційно-ділового, наукового** стилю не є характерним використання експресивних зворотів, та все ж таки можна виділити фразеологізми, притаманні саме цим сферам (*to bail a company out, to float someone a loan, to have the floor*). Фразеологізми широко використовуються у **публіцистиці**, тобто у мові мас-медіа (*star fever, yellow pages, money for old rope*). Частина ФО відносять до міжстильових, нейтральних, що можуть бути використані у будь-якому стилі [Арнольд 2002, с. 315].

Щодо сфери поширення та функціонування, дослідники зазначають, що для фразеологізмів це переважно розмовно-побутове мовлення, а також сфера художньої літератури і публіцистики [Антрушина, Афанасьева 1988, с. 10].

Підсумовуючи вищенаведені міркування, можемо стверджувати, що фразеологізми посідають важливе місце в мові, оскільки вони набагато виразніші, ніж окремі слова та вільні словосполучення. Збагачення словникового складу будь-якої мови відбувається не тільки за рахунок утворення нових слів, але й за рахунок поповнення його новими стійкими виразами – фразеологізмами. Фразеологічні вирази вживаються майже в усіх галузях життя сучасної людини, насамперед у розмовному мовленні. Більшість дослідників вважає, що причиною перетворення вільного словосполучення у фразеологічне є розвиток переносного значення, яке виникає при вживанні словосполучення не в тих умовах, в яких воно вживалося при початковому називанні того чи іншого явища.

Основними функціями фразеологізмів у мові виступають константні: комунікативна (підтипами якої є номінативна й пізнавальна) та стилістична. До варіативних дослідники відносять семантичну, результативну, прагматичну функції з їх підтипами. Як бачимо, найчастіше фразеологізми використовують для стилістичного оформлення тексту; вони є експресивно забарвленими і увиразнюють мовлення. Але не можна не звернути увагу і на такі функції фразеології як кумулятивна та культурно-інформативна, бо вони відіграють важливу роль у формуванні мовної картини світу.

Аналіз функціонування фразеологізмів у мовленні дає можливість по-новому поглянути на ці мовні одиниці. Він засвідчує, що, хоча ФО і властива, певна стійкість (стабільність, фіксованість) синтаксичної структури та лексичного складу, а їх здатність до видозмінювання зводиться до мінімуму [Wierzbicka 2007], вони все ж не є «закам'янілими» сполуками. Актуалізуючись у мовленні, фразеологізми можуть модифікуватися. Їхні зміни є результатом впливу як граматичної системи мови, так і комунікативної спрямованості висловлювання та інтенцій мовця. На їх функціонування значною мірою впливають такі властиві мові тенденції як збереження тотожності знака в системі мови та безперервність його зміни в мовленнєвому вжитку [Шанский 1985].

Проаналізувавши функції, які фразеологізми виконують у мовленні, до найважливіших ми відносимо комунікативну, номінативну, нейтрально-називну, когнітивну, волюнтативну, результативну, стилістичну, кумулятивну, директивну, резюмуючу, оцінну, контактовстановлюючу.

РОЗДІЛ 2

АНГЛІЙСЬКОМОВНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТОМ- ЧИСЛІВНИКОМ

2.1 Числівник як компонент фразеологічних одиниць

У фразеології яскраво виявляється самобутність мови, її специфічний колорит, особливості образного народного мислення. На думку В. І. Кононенка, фразеологічні одиниці вносять у мовлення струмінь свіжості, надають йому більшої колоритності й естетичної краси, посилюють його пізнавальну вартість, сприяють стислості, потужності опису [Кононенко 2001, с. 5]. Як справедливо зазначає В. М. Телія, фразеологічний склад мови – це «дзеркало, в якому лінгвокультурна спільнота ідентифікує свою національну самосвідомість» [Телія 1996, с. 82].

Фразеологію справедливо вважають «безцінною скарбницею для виявлення національної мовної самобутності народів» [Манакин 2004, с. 265]. З цією думкою погоджується Д. Б. Гудков: «фразеологізми, напевно, найбільш наочно відбивають національний образ світу, зафіксований у мові, нею детермінований та в ній закріплений [Гудков 2003, с. 193]. Фразеологізми зазвичай носять національний характер, тому що вони постають «згустком культурної інформації, дозволяють сказати багато що, економлячи мовні засоби і в той же час добираючись до глибини народного духу, культури» [Маслова 2001, с. 55]. У фразеофонді мови закріплено різні аспекти мовної картини світу її носіїв.

Нові аспекти розвитку когнітивної та концептуальної лінгвістики розширили межі аналізу мовних явищ. Нині спостерігається підвищений інтерес до нумерології як мови чисел, що стає важливим інструментом у розумінні й самопізнанні людини. Фразеологізми з компонентом-

числівником яскраво ілюструють національно й культурно зумовлені концепти в мові. Актуальними в лінгвістичних розвідках сьогодення є питання парадигматичної й синтагматичної організації квантитативних одиниць, а також їх функціонування у складі інших одиниць мови й мовлення. Людина здавна прагне знайти певну символіку та додаткові сенси в числах, що її супроводжують протягом життя. Така особливість людського мислення відобразилась і в мові, особливо у фразеології. Англійська фразеологія дуже багата і має багатотисячову історію.

У кожній мові, зокрема й сучасній англійській, існують власні фразеологічні засоби «для вираження певного компонента або поняття картини світу, які варіюють частково або повністю» [Паньків 2013, с. 95].

Дійсно, фразеологізми відбивають відмінності понять та уявлень у різних мовах, у тому числі й за допомогою включення різних лексем в однакові фразеологічні моделі. Порівняймо, приміром такі фразеологізми з компонентами-числівниками: англ. *till the cows come home, until hell freezes over* – укр. до **сьомих** (нових) віників – рос. до **второго** пришествия (у значенні «дуже довго»); англ. *he knows a thing or two* – укр. він на цьому розуміється – рос. он на этом собаку съел; англ. *take / catch / have forty winks* – укр. подрімати – рос. вздремнуть, покимарить; англ. *that makes two of us* – укр. я теж, я згоден – рос. присоединяюсь; англ. *three / two sheets in the wind* – укр. геть п'яний, п'яний як чіп, море по коліно, англ. *on cloud nine* – укр. на **сьомому** небі від щастя; англ. *the fifth wheel of a coach* – рос. **пятая** спица в колеснице, **пятое** колесо – укр. як собаці п'ята нога; англ. *as like as two peas in a pod* укр. схожі як **дві** краплі води; англ. *to know smth. as one knows his ten fingers* – укр. знати щось як своїх **п'ять** пальців.

Бачимо, що деякі з наведених англійськомовних прикладів мають відповідники іншими мовами з ідентичним числівником, деякі містять різні нумероніми, а деякі взагалі у якості відповідника мають фразеологічний вислів без квантитативних номінацій. Отож, подібні фразеологічні одиниці є своєрідними та специфічними для кожної окремої лінгвокультури.

Поряд із національними фразеологізмами в англійській фразеології також існує багато інтернаціональних фразеологізмів. Англійський фразеологічний фонд – це складна сукупність корінних та запозичених фразеологізмів (насамперед із давньогрецької та давньоримської міфології, біблійних текстів, художніх творів іноземних авторів-класиків) з переважанням перших. Наприклад, загальновідома біблійна притча отримала таке практично тотожне відбиття у ФО різних європейських мов: укр. *блудний син*, англ. *prodigal son*, нім. *der verlorene Sohn*, італ. *il figlio prodigo*. У такий спосіб у деяких фразеологізмах зберігаються архаїчні елементи, що представляють попередні епохи [Красных 2002, с. 5].

Хоча фразеологія характеризується різновекторністю досліджень, лише нещодавня значення та мовні виразники числових компонентів фразем стали окремим об'єктом наукових пошуків у мовознавстві.

В окультуреному людиною просторі числа здавна відіграють особливу роль, оскільки їхнє призначення – слугувати допоміжними засобами пізнання, структурування та оцінки матеріального світу, сприяти його вивченню та освоєнню. За допомогою номінацій кількості, закріплених зокрема і у фразеологізмах, культурні коди утворюють ніби систему координат, в якій людина існує та яку продовжує досліджувати.

Фразеологія будь-якої мови, зокрема англійської, містить та передає «предметний код культури», який стосується в першу чергу світу Дійсного та пов'язаний з предметами, що заповнюють простір [Красных 2002, с. 244]. Разом з «часовим кодом культури» вони фіксують членування світу у просторі й часі та обслуговують метрично-еталонну сферу буття людини. Отже, його важливість для людської культури важко переоцінити.

Недарма числівники являють собою один з найдавніших пластів лексики в усіх мовах світу. Все це не могло не відбитись на мові, зокрема англійській. Фразеологічні вирази, до складу яких входять числівники, посідають важливе місце у фразеології англійської мови. Це ФО із

компонентами, що являють собою англійськомовні номінації кількості й порядку слідування (перерахування) предметів та явищ.

Якості людського характеру, явища природи, моральні проблеми часто позначаються у фразеологізмах з залученням слів, що позначають кількість.

Слід наголосити на тому, що сучасні дослідники пропонують різні терміни для номінації показників кількості: «нумеронім», «нумеральний компонент» [Глінка, Волощук, Усик 2012], «нумеративний компонент» [Прядко 2007], «квантитативний компонент» [Радченко 2009], [Радченко 2012], «квантитативна одиниця» [Швачко 2008], [Медвідь 2001], «числове позначення» [Kobyakova, Baranova, Polishchiuk 2017].

У процесі аналізу таких фразеологізмів на позначення об'єкту наукової розвідки ми будемо використовувати більш відповідний завданням нашого дослідження та найбільш загальноприйнятий в лінгвістиці термін **«числівник»**. Ми будемо використовувати його в якості робочого, оскільки він передає семантику слів на позначення точної кількості, їхні граматичні параметри. Погоджуємося з думкою С. О. Швачко, що саме числівники «семантизують не лише поняття числа (нумеративна функція), але й квантитативну представленість картин світу, тобто номінують результати когнітивної діяльності людини та виступають дієвими маркерами кількості референтів, числових репрезентацій об'єктів, їх частин, співвідношень (квантитативна функція)» [Швачко 2011, с. 29].

Англійськомовні лексичні засоби вираження кількості охоплюють дименціональні та числові компоненти. Сему кількості в англійській мові можуть реалізовувати: числівники (*one, twenty, million*), денумеративи (*only, between, teenager, one-time*), лічильні слова (*pair, couple, dozen, baker's dozen*) і мезуративи (*mile, ton, bushel*) [Швачко 2008]. Принагідно зазначимо, що для аналізу ми відібрали фразеологізми, до складу яких входять кількісні і порядкові числівники.

Специфіка числівників полягає у здатності позначення числового поняття як одного з атрибутів просторових форм. Число позначає не лише

поняття міри предметів, а й указує на зв'язок явищ. Семантична унікальність парадигми числівників виявляється в реалізації інваріантної семи числа.

Згідно із завданнями роботи нами була зроблена вибірка англомовних фразеологізмів із компонентами-числівниками на матеріалі 8 словників сучасної англійської мови (друкованих і онлайн, тлумачних і спеціальних ідіоматичних), таких як “Idioms Organizer” [Wright 2002], “Oxford Dictionary of English Idioms” [ODEI 2016], “Dictionary of Idioms and their Origins” [Flawell 1992], “Book of Idioms A to Z” [Siefiring], “Cambridge International Dictionary of Idioms” [CIDI 2002], “Longman Dictionary of Contemporary English” [LDCE 2000], «Англо-український фразеологічний словник» [АУФС 2005]. Вибірка налічує 195 фразеологізмів, представлених у Додатку до цієї роботи (див. Додаток).

У ході детального дослідження встановлено, що з огляду на походження деякі з них мають коріння в міфологічних, Біблійних, історичних та літературних джерелах. Наприклад, ФО *to serve two masters* вживається у значенні «виконувати накази двох можновладців або притримуватись двох протилежних принципів одночасно» та є алюзією на попередження в Біблії щодо неприпустимості слугувати одночасно Богу й Мамоні (Євангеліє від Матвея 6:24) [Siefiring, с. 256].

Фразеологізм *the Ten Commandments* відсилає до Біблійних десяти заповідей, записаних Богом на камені та переданих Мойсею на горі Сінай (Буття 31:18) [Siefiring, с. 278]. Цікаво, що пізніше цей вислів набув нового значення «сліди від нігтів, подряпини», ставши популярним саме у цьому сенсі завдяки вживанню В. Шекспіром у 2-й частині трагедії “King Henry VI” [АУФС 2005, с. 934]. Це свідчить про десемантизацію (зсуви семантики) ФО з числівниками, якої вони можуть зазнавати з плином часу.

Фразеологізм *six of the best* із значенням «фізичне покарання» має історичні витоки. Він пов'язаний з минулим британської системи освіти, де 6 ударів лозиною були звичним покаранням у школах для хлопчаків [Siefiring, с. 22]. Історичне походження також має фразеологічний вислів *the fourth*

estate у значенні «преса, журналістика». Трьома станами У Великій Британії вважаються народ, духовенство та світські лорди. Завдяки ролі преси у суспільному та політичному житті, її стали вважати четвертим станом. Так, ще у 1843 р. лорд Маколей заявив, що ложа репортерів у Британському парламенті зайнята представниками четвертого стану [Siefiring, с. 115-116].

Джерелом фразеологізму *three musketeers* став однойменний пригодницький роман відомого французького письменника XIX століття А. Дюма “Les Trois Mousquetaires”. Згодом вираз став позначати нерозлучних відданих друзів і закріпився в цьому значенні в багатьох мовах.

Інший фразеологізм, що прийшов до широкого вжитку з літературного твору – *a trick worth two of that*. Він був частиною фрази у трагедії В. Шекспіра “Henry the Fourth”: *I know a trick worth two of that i' faith* [Siefiring, с. 298]. Бачимо, що літературні твори є продуктивним джерелом поповнення фразеофонду англійської мови.

Іншими джерелами фразеологічних одиниць з числівникам з нашої вибірки виявились:

- **музичне мистецтво**: вираз *it takes two to tango* (означає «обидві сторони ситуації чи конфлікту несуть однакову відповідальність») у 1952 р. був назвою пісні Ела Гофмана та Діка Менінга [Siefiring, с. 287]. А от вирази *to play first fiddle* із значенням «займати керівне становище, очолювати» і *to play second fiddle* «підкорюватись, відігравати незначну роль» пов'язані із організацією симфонічного оркестру, в якому головні партії виконуються першою скрипкою [АУФС 2005, с. 763].

- **спорт, особливо спортивні ігри**: Так, ФО *back to square one* у вживається у значенні «повернутись до вихідного становища» та пов'язаний з ранньою історією футболу. Початково футбольне поле ділили на 8 пронумерованих квадратів задля зручності коментаторів і слухачів під час радіотрансляцій футбольних матчів [Siefiring, с. 12]. Фразеологізм *one-horse race* відсилає до кінських перегонів та означає «змагання, в яких один з учасників значно переважає інших та напевно переможе». Цікаво, що у

перекладах українською мовою вираз отримує аналог «гра в одні ворота», що пов'язаний з іншим видом спорту (футболом), але зберігає той самий компонент-числівник.

- *азартні ігри* – приміром, фразеологічний вираз *at sixes and sevens* – «у стані повної розгубленості або безладу» походить від позначок на гральних костях, найвища з яких дорівнює шести. Гравець у стані емоційного розладу та наруження наважувався ризикувати, поставивши все на два найвищі пункти, демонструючи цим свою недбалість до попередніх надбань, нерозважливість, збентеженість [Siefring, с. 264].

- *технічна сфера* останнім часом стала джерелом поповнення фразеологічного фонду англійської мови. Так, ФО *firing on all four cylinders* «працюючий на піку можливостей» відсилає нас до особливостей роботи двигуна внутрішнього згорання, циліндри якого загораються, коли запалюється паливо [Siefring, с. 108].

За **частиномовною приналежністю** дібрані нами фразеологічні вирази-словосполучення мають такий поділ і відсоткові співвідношення:

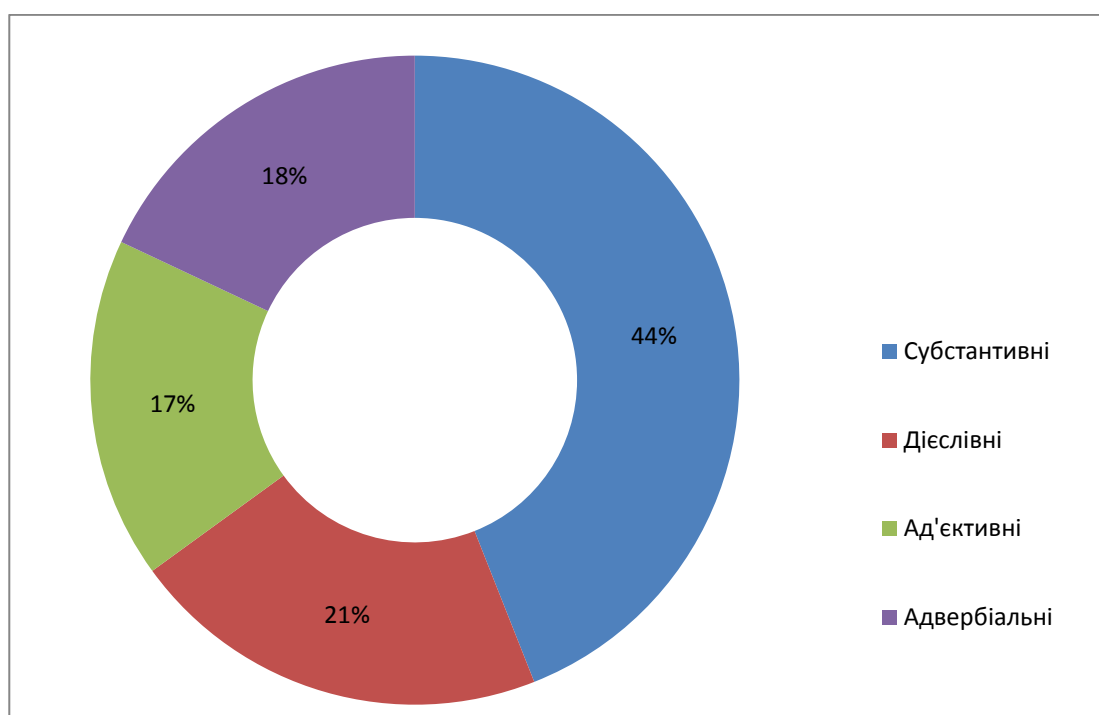
- **субстантивні** – 77 фразеологічних одиниць – 44% від загальної кількості дібраних нами фразеологізмів (*tenth wave, a bunch of fives, first water, zero hour, nine winks, seven wonders of the world, the fifth wheel of a coach, three sheets in the wind, first string*);
- **дієслівні** – 41 випадок – 21% усієї вибірки ФО із компонентами-числівниками (*to put all eggs in one basket, to fall at the first hurdle, to have one foot in the door, to look after number one, to kill two birds with one stone, to be in two minds about smth., to hit someone for six, to be one over the eight*);
- **ад'єктивні** – 28 фразеологізмів із числівниками – 17% вибірки (*dressed to the nines, on all fours, like as two peas in a pod, like one o'clock, first and last, at sixes and sevens, like sixty*);
- **адвербіальні** – 35 ФО – 18% від дібраних фразеологічних виразів (*every second day, one minute to midnight, in the year one, back to square*

one, for two pins, in two shakes of a lamb's tail, within the four seas, on a fifty-fifty basis, not in a million years).

Кількісні підрахунки дозволяють нам візуально представити співвідношення між фразеологізмами з компонентами-числівниками, що співвідносяться з різними частинами мови, наступним чином (див. Діаграму 1):

Діаграма 2. 1

Відсоткове співвідношення між фразеологізмами за частиномовною приналежністю

Бачимо, що дієслівні та субстантивні фразеологічні одиниці із компонентами-числівниками переважають за кількістю. Висока частотність використання іменних та дієслівних ФО зумовлена особливостями словникового складу мови: іменників та дієслів у англійській мові більше, ніж представників та відповідників інших частин мови. Для ФО з числівниками це також можна пояснити тим, що таким чином в англійській мові метафоричні образи переносяться на характери та дії людей, яких змальовують у фразеологічних зворотах. Приблизно однакова кількість адвербіальних та ад'єктивних ФО свідчить про важливість дескриптивної та

дейктичної функції для подібних фразеологізмів, оскільки вони визначають «систему координат» для представників англійськомовної лінгвокультури.

Отже, аналіз дібраного нами мовного матеріалу виявив, що фразеологічні одиниці із компонентом-числівником складають важливу частину фразеології англійської мови. Вони досить різноманітні та мають різне походження – літературне, біблійне, історичне. Англійський фразеологічний фонд – це складний конгломерат корінних та запозичених фразеологізмів з переважанням перших.

З точки зору частиномовної приналежності дібрані фразеологічні вирази представлені субстантивними, дієслівними, ад'єктивними та адвербіальними ФО. Субстантивні фразеологізми із числівниками кількісно переважають інші види досліджених фразеологічних одиниць.

2.2 Структурні параметри англійськомовних фразеологізмів із числівниками

Важливою характеристикою проаналізованих фразеологічних одиниць є їхня структура. Оскільки фразеологізми за своєю сутністю є поєднанням двох або більше слів, виникає потреба дослідити їхній склад детальніше. В результаті підрахунків вибірки отримуємо такі кількісні показники:

Словосполучення – склали 181 випадок (93% вибірки). Вони представлені такими різновидами з огляду на кількість компонентів:

Двослівні – 34 фразеологізми (17% вибірки): *first flight, second sight, four corners, fifth column, sweet seventeen, great hundred, seven virtues, silent third, number one*.

Складаються з трьох слів – 42 ФО (22% з усіх дібраних виразів): *like one o'clock, at first hand, three dog night, ten to one, six feet under, three times three, first thing first*.

Багатослівні (складаються з чотирьох та більше слів) – 105 фразеологічних одиниць (54% нашої вибірки): *to play the **first** fiddle, **one** thing after another, to count on the fingers of **one** hand, with **six** of everything, to be behind the **eight** ball, the **ninth** part of a man.*

Речення – склали 14 випадків (7% вибірки). До прикладу: *As **one** door closes, another opens. A bird in the hand is worth **two** in the bush. Fish and visitors smell in **three** days. A cat has **nine** lives. **Four** eyes see more than **two**. **Two** heads are better than **one**.*

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що у вибірці переважають багатослівні словосполучення із чотирьох, п'яти й більше слів. На нашу думку, цей факт можна пояснити аналітичним характером англійської мови.

Як ми вже зазначали у дослідженні, специфічною властивістю дібраних фразеологічних одиниць є наявність у їх складі компоненту-числівника.

У складі проаналізованих в нашій роботі англійських ФО зустрічаються такі числівники:

Таблиця 2.1

Числівники, представлені у вибірці

Числівник	Кільк. ФО	%	Приклади
one + first	60	30%	<i>to look after number one, in the first flush</i>
two + second	34	17%	<i>in two sticks, habit is second nature</i>
three + third	13	6,6%	<i>three dog night, third time lucky</i>
four	9	4,6%	<i>four in hand, the fourth arm</i>
five+fifth	7	3,6%	<i>to take five, the fifth wheel of a coach</i>
six+sixth	12	6,2%	<i>to knock someone for six, sixth sense</i>
seven+seventh	11	5,6%	<i>seven virtues, in seventh heaven</i>
eight	2	1%	<i>to be one over the eight</i>
nine+ninth	12	6,2%	<i>to be on cloud nine, the ninth part of a man</i>

ten+tenth	7	3,6%	<i>to be ten a penny, tenth wave</i>
eleven+eleventh	1	0,5%	<i>at the eleventh hour</i>
twelve	2	1%	<i>to strike twelve the first time</i>
seventeen	1	0,5%	<i>sweet seventeen</i>
eighteen	1	0,5%	<i>Eighteenth Amendment</i>
nineteen	1	0,5%	<i>to talk nineteen to the dozen</i>
twenty	2	1%	<i>to be in twenty minds</i>
thirty	1	0,5%	<i>the thirty pieces of silver</i>
forty	1	0,5%	<i>forty wink</i>
fifty	2	1%	<i>on a fifty-fifty basis</i>
sixty	1	0,5%	<i>like sixty</i>
sixty-four	1	0,5%	<i>the sixty-four dollar question</i>
ninety-nine	1	0,5%	<i>ninety-nine out of a hundred</i>
hundred	5	2,6%	<i>great hundred, a hundred times</i>
hundred and one	2	1%	<i>the hundred and one odd chances</i>
thousand	3	1,5%	<i>a thousand times no</i>
thousand and one	1	0,5%	<i>a thousand and one</i>
million	1	0,5%	<i>not in a million years</i>
zero	1	0,5%	<i>zero hour</i>

З Таблиці 2.1 бачимо, що найбільш представленими у нашій вибірці числівниками є **one** з порядковим відповідником **first** (30%, або практично третина всіх фразеологічних одиниць) та **two** із порядковим аналогом **second** (17%, або майже п'ята частина вибірки). Згідно з цими показниками робимо висновок, що це найбільш міфологізовані в англійській культурі числа, з якими пов'язана найбільша кількість стереотипів, символічних значень та сенсів, що здавна відбиваються у фразеологізмах англійської мови.

Значно меншою кількістю представлені у вибірці фразеологізми з числівниками: **three + third** (6,6% ФО), **six+sixth** (6,2% ФО), **nine+ninth**

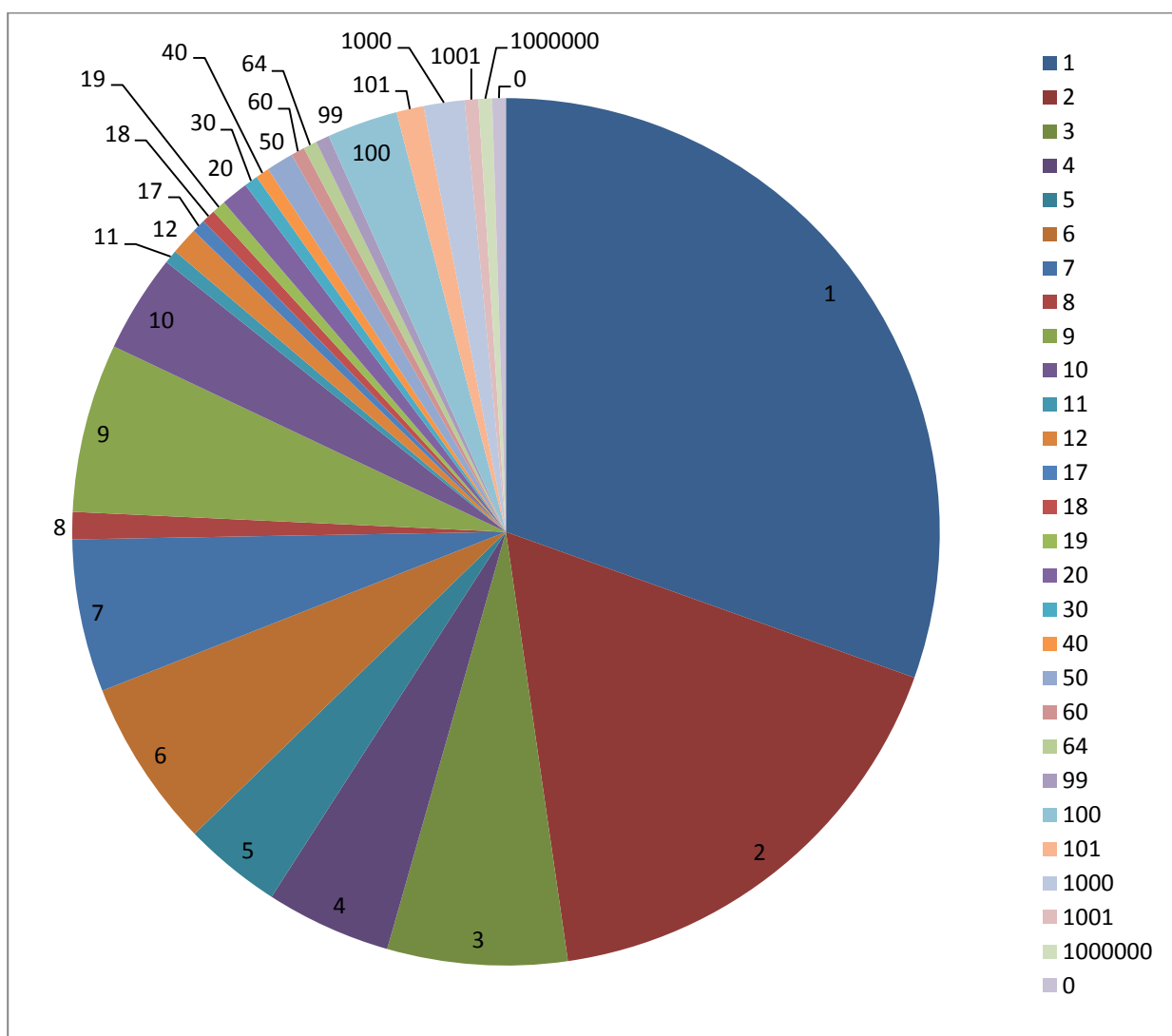
(6,2% ФО), **seven+seventh** (5,6% ФО). Вони посідають важливе місце в англійськомовній лінгвокультурі, тому і знайшли відбиття у фразеологізмах англійської мови.

Усі інші числівники у складі фразеологізмів спільно складають лише 27% випадків, тобто чверть представлених у вибірці ФО.

Унаочнимо це співвідношення графічно у Діаграмі 2.2:

Діаграма 2.2

Кількісне співвідношення числівників у складі фразеологічних одиниць

З Діаграми 2.2 видно, що найважливішими числами, номінації яких відбиті у складі англійських фразеологізмів, виявляються прості числівники (першого десятку), особливо **one** і **two**, які удвох склали майже половину вибірки (47% ФО). Бачимо також, що у складі фразеологічних одиниць англійської мови вони кількісно значно переважають похідні (числівники

другого десятку та десятки), а також складні (що складаються з номінацій десятків та простих числівників), що також пояснюється базовим характером простих числівників та їх важливістю як для англійської, так і для багатьох інших культур.

Також варто зазначити, що детальний аналіз структури дібраних ФО із англомовних словників виявив такі **основні моделі**, за якими утворені англійські фразеологізми з компонентами-числівниками:

1) **Num. + N.:** *zero hour, nine winks, seven virtues, fifth column, four corners, second wind, second thoughts, first string, first call.*

2) **V. + Num. + N.:** *to play the first fiddle, to be in two minds, to serve two masters, to look nine ways, to be ten a penny;*

3) **Adj. + Num.:** *sweet seventeen, great hundred, silent third;*

4) **Prep. + Num + N.:** *in twenty minds, with one accord, at the first blush, for two pins, in two sticks, at second hand, in seventh heaven, on a fifty-fifty basis, at the eleventh hour;*

Інші конструкції відрізняються різноманітністю і представлені у вибірці у значно меншій кількості: *to talk nineteen to the dozen, ninety-nine out of a hundred, a hundred and one things to do, to strike twelve the first time, seventh daughter of a seventh daughter, to knock someone for six, the four corners of the earth, to count on the fingers of one hand.*

Проведений аналіз граматичних особливостей фразеологічних одиниць з числівниками в англійській мові дав змогу зафіксувати наступні закономірності:

1) субстантивні та адвербіальні фразеологічні словосполучення із нашої вибірки в багатьох випадках супроводжуються вживанням прийменників. Найпоширеніші прийменники – у складі субстантивних та адвербіальних фразеологічних одиниць **in, of, on, at:** *at first hand, four in hand, in two sticks, to cut in two, three sheets in the wind, on all fours, six of the best, at sixes and sevens, one in a thousand;*

2) ад'єктивні фразеологізми із числівниками представлені зокрема порівняльними конструкціями із сполучниками **like** та **as...as** (7 виразів, або 4% від усіх ФО): *like one o'clock, like a hen with one chicken, like a dog with two tails, like sixty, as like as two peas in a pod*;

3) у проаналізованих фразеологізмах числівники можуть вживатися не тільки у звичній формі, але і у множині, як іменники. Цей факт свідчить про те, що числівники в англійській мові зазнають субстантивациї, що і знайшло відображення у її фразеофонді: *at sixes and sevens, on all fours, in two twos, a bunch of fives, dressed to the nines*;

4) в англійській мові існують фразеологічні одиниці з числівниками, які вживаються лише в заперечній формі (6 фразеологізмів, або 3% від загальної кількості ФО): *not to know one end of a car to another, not in a million years, not to know the first thing about something, it doesn't matter sixpence, two wrongs do not make a right*;

5) субстантивні, ад'єктивні та дієслівні фразеологічні одиниці із сурядною структурою характеризуються вживанням сполучників *and* та *or* (18 ФО, що становить майже 9% вибірки): *a hundred and one things to do, first and last, first and foremost, one and all, one way and another, threescore and ten, six of one and half a dozen of another, twenty and twenty times, twelve good men and true, to know a thing or two, once or twice*;

Отже, на основі аналізу мовного матеріалу, а саме англійських фразеологізмів з компонентами-числівниками, можемо зробити висновок, що вони переважно представлені багатоконпонентними словосполученнями (з чотирьох і більше слів) та трислівними. У меншій кількості вибірка містить двослівні словосполучення і речення.

Найбільш поширеними у складі фразеологічних одиниць виявилися числівники **one** і **two** із їх порядковими відповідниками. Далі за кількісними показниками слідує (у порядку зменшення кількості у дібраних ФО) **three**, **six**, **nine** та **seven**. Такі показники свідчать про їхню роль в англійськомовній лінгвокультурі, тому саме ці числівники знайшли відбиття у фразеологізмах

англійської мови. Найбільш продуктивними структурними моделями проаналізованих ФО виявились Num. + N., V. + Num. + N., Adj. + Num., Prep. + Num + N.

2.3 Семантичні та лінгвокультурологічні характеристики фразеологізмів з числівниками в сучасній англійській мові

Важливим параметром англомовних фразеологічних одиниць із компонентом-числівником є їхня семантика та її трансформації, а також різні способи її вираження. Розглянемо закономірності виявлення семантики ФО з числівниками на англійськомовному матеріалі (див. Додаток).

Аналізуючи семантичні особливості англомовних фразеологізмів із компонентами-числівниками, перш за все треба зазначити, що дібранний матеріал свідчить, що до дібраних нами в якості матеріалу дослідження ФО належать різні за ступенем вмотивованості та семантичної злитності фразеологізми. Так, якщо розглядати їх згідно з класифікацією В. В. Виноградова [Виноградов 1990], можемо помітити, що у створеній нами вибірці англомовні фразеологізми з числівниками представлені:

- **фразеологічними єдностями** – з частково вмотивованим загальним значенням (*First Lady, back to square one, every second day, the seven stars, the city of the seven hills, dressed to the nines, a thousand apologies talk nineteen to the dozen*);
- **фразеологічними сполученнями** – з поєднанням фразеологічно зв'язаних значень складових (*sixth day, the upper ten, to be in twenty minds, to strike twelve the first time*);
- **фразеологічними зрощеннями** – із нероздільним значенням, незалежним від значень окремих компонентів (*to kill two birds with one*

stone, to put two and two together, fifth column, at sixes and sevens, the thirty pieces of silver);

- **фразеологічними виразами** – прислів'ями та приказками (*Nine tailors make a man. Four eyes see more than two. Two heads are better than one. Two wrongs do not make a right. Two is a company, three is a crowd. A bird in the hand is worth two in the bush. There's more than one way to skin a cat. As one door closes, another opens*).

Важливою особливістю ФО є їхнє цілком або частково переосмислене значення [Ганиева 2015, с. 41], тобто зміни значення лексем-компонентів у складі ФО, у контексті, тому що «структурно-семантичні властивості фразеологізмів формуються в процесі переосмислення вихідних сполучень слів у цілому або хоча би одного з лексичних компонентів сполучення» [Мова як система 2017, с. 57].

Так, приміром, у виразі *on cloud nine* (неймовірно щасливий, у захваті), жодна з лексем-компонентів не має значення, пов'язаного з щастям і захватом. Етимологічні словники фразеологізмів свідчать, що ця фразеологічна одиниця є більш сучасним аналогом давнього виразу *on cloud seven* (що, у свою чергу, походить від фразеологізму *in seventh heaven*), та пов'язана з теологічними віруваннями про устрій небесної сфери (в іудейській та мусульманській релігіях існувало уявлення про сім рівнів небес, останній з яких – сьомий – був найвищим, найближчим до Бога).

Оновлений варіант ФО пов'язаний з науковими досягненнями. Згідно з класифікацією хмар в сучасній метеорології, їх існує 10 видів, дев'ятий тип майже найвищий [Sieftring, с. 56]. Крім того, метеорологи підраховали, що найгустіші хмари розташовуються на висоті восьми миль від земної поверхні, тобто опинитися на дев'ятимильній хмарі має означати позбавлення від труднощів та перехід у стан ейфорії [Flawell 1992, с. 56].

Звідси робимо таке спостереження: оскільки фразеологізм – це така мовна одиниця, у складі якої слова-компоненти вживаються не в прямому значенні, компонент-числівник ФО також припиняє позначати кількість або

порядок слідування об'єктів і отримує у фразеологічному виразі зовсім інше значення. Наприклад, ФО *to hit for six* означає «приголомшити, ошелешити, вибити з колії», де про кількість будь-чого взагалі не йдеться (фразеологізм походить із спортивного жаргону гравців у крикет і пов'язаний з системою підрахунку балів у цій грі [Flawell 1992, с. 201]).

Дійсно, «фразеологічні одиниці виявляють більше за обсягом загальне значення, аніж сума значень слів у їх складі, оскільки слово у складі ФО може викликати асоціації, відмінні від його основного значення» [Залужна 2016, с. 98], і це підтверджує досліджений нами мовний матеріал.

У фразеологічних одиницях з елементами-числівниками ці елементи мають зовсім інше значення, що не має нічого спільного із семою кількості, особливо це стосується фразеологічних зрощень. Якщо у фразеологічних єдностях значення кількості числівника може зберігатися (наприклад, ФО *to be in two minds* семантизує розгубленість між двома можливими рішеннями), то у зрощеннях ця сема взагалі не зберігається, ніби «розчинившись» у семантиці всього фразеологізму (приміром, ФО *three sheets in the wind* має значення «п'яний, під мухою», і сема кількості тут відсутня, вона може бути виявленою лише в результаті етимологічного аналізу цього виразу).

Лише в сукупності, у взаємозв'язку та спільній взаємодії слів у складі ФО з'являється їхнє інтегроване, «нарощене» значення. Така особливість фразеологізмів дозволяє деяким дослідникам, зокрема С. М. Верещагіну та В. Г. Костомарову, вважати, що фразеологізми виступають як знаки понять, тому за змістом вони еквівалентні словам [Верещагин, Костомаров 2005, с. 92].

Говорячи про семантичні характеристики фразеологізмів з числівниками, треба зазначити, що інколи серед вибірки ФО зустрічаються фразеологічні синоніми та антоніми. Їх не дуже багато, але вони досить показові та паралельно й однаково часто вживаються в англійській мові.

Фразеологізми-синоніми (ФО з однаковими або подібними значеннями): *two sheets to the wind* / *three sheets in the wind*, *one in a thousand*

*/ one in a **million**; on cloud **nine** / on cloud **seven** / in **seventh** heaven; to knock someone for **six** / to hit someone for **six**; it doesn't matter **sixpence** / not to care a twopence; to know a thing or two / to know how many beans make five; to be in **two** minds / to be in **twenty** minds, the **four** corners of the world / the **Seven** Seas; there's more than **one** way to kill a cat / there's more than **one** way to skin a cat.*

Такі групи синонімічних фразеологізмів є доволі поширеними серед проаналізованих нами виразів, відтак можемо вважати фразеологічну синонімію досить поширеним явищем у цій групі англійських ФО.

Фразеологізми-антоніми (ФО з протилежними значеннями) менш поширені в англійській мові, ніж фразеологічні синоніми, проте серед нашої вибірки є кілька випадків фразеологічної антонімії: *to be on cloud **nine** / to be behind the **eight** ball; the **sixty-four** dollar question / it doesn't matter **sixpence**; **first** sight / **second** sight; **two** in distress makes sorrow less / **two** wrongs do not make a right; to play the **first** fiddle / to play the **second** fiddle.*

Переважно синонімічні та антонімічні фразеологічні вирази представлені парами фразеологічних словосполучень, що побудовані за однаковими моделями, в яких лише один компонент має синонім або антонім-відповідник, тому вони мають вигляд симетричних конструкцій. Така особливість пов'язує семантику фразеологізмів з їх структурою, оскільки у структурі фразеологічних єдностей здебільшого виділяють константні (постійні) та варіативні (змінні) елементи [Мова як система 2017, с. 58]. Константні елементи утворюють основу для тотожності фразеологічних одиниць, тобто їх змістової синонімії, а змінні елементи створюють передумови для варіювання, тобто антонімії, при чому змінними елементами виявляються як числівники, так і інші компоненти вищенаведених фразеологічних одиниць.

Так само значущою для англійської фразеології виявляється **фразеологічна полісемія** – багатозначність, розширення семантичної структури фразеологізмів [Ганиева 2015]. Багатозначність фразеологізмів є

значно менш розповсюдженою за синонімію, проте не менш важливою їх характеристикою.

До таких ФО належить, наприклад, фразеологічний вираз "*first thing*" із наступними значеннями: 1) *early in the morning*; 2) *before anything else* [Sieftring, с. 108]. Значення цього фразеологізму досить різні, проте суміжні з семантикою часової пріоритетності. Також два значення має ФО "*first past the post*": 1) *winning a race or contest*, 2) *electoral system whereby a candidate or party is selected by achievement of a simple majority* [Sieftring, с. 108]. Іншим прикладом фразеологічної полісемії можна вважати фразеологічний вираз "*back to square one*", який може вживатись у таких значеннях: 1) *back to the starting point*; 2) *to make no progress* [Sieftring, с. 12]. Полісемії фразеологізмів спричиняє розшарування значень стійких словосполучень або розвиток нових значень, що може призводити до різних варіантів їх витлумачення.

Отже, очевидно, що за допомогою фразеологічних синонімів, антонімів та полісемії фразеологізмів із компонентом-числівником збагачується словниковий склад англійської мови та розширюються її виразні засоби.

В основі процесів, що відбуваються зі значеннями слів у складі фразеологічних одиниць, явно простежуються семантичні трансформації, зумовлені самою сутністю фразеологізмів. Так, аналіз мовного матеріалу дозволив виокремити кілька семантичних сфер, які в досліджених фразеологізмах найчастіше асоціюються з поняттями, вираженими числівниками:

1. **Інтенсивність вияву дій або відчуттів:** *like a dog with two tails, dressed to the nines, to be on cloud nine, to knock (hit) someone for six, one over the eight, firing on all four cylinders.*

2. **Перебільшення якостей:** *ten times rather, to talk nineteen to the dozen, fifty things to tell, a hundred times, a thousand times no, not in a million years, twenty and twenty times.*

3. **Співвідношення, пріоритетність об'єктів або подій:** *on a fifty-fifty basis, first thing first, to play the first fiddle, first and foremost, number one, first string, first among equals.*

4. **Подібність об'єктів:** *one way and another (one way = another), one man no man (one man = no man), a bird in the hand is worth two in the bush (a bird in the hand = two in the bush), habit is second nature (habit = second nature), six of one and half a dozen of another (six of one = half a dozen of another).*

5. **Впевненість у повідомленому:** *nine times out of ten, ten to one, a hundred to one, one hundred per cent, there are no two ways about it.*

6. **Невпевненість, нерішучість, вибір:** *to be in two minds, to be in twenty minds, to look nine ways.*

7. **Часові відносини:** *to fall at the first hurdle; first, last and all the time; one minute to midnight; in the year one; first or last; this seven years day, between two days; one of these days.*

8. **Відстань, просторові відносини:** *in two shakes of a lamb's tail, there is but one step from the sublime to the ridiculous, within the four seas, a hundred miles away.*

9. **Висока якість:** *first chop, first flight, of the first order, of the first magnitude, of the first water.*

10. **Метафоричне позначення реалій:** *the city of the seven hills (Рим), the seven stars (сузір'я Великої Ведмедиці).*

У сучасній англійській мові числівники мають тенденцію до розширення спектра функцій. Десемантизація числівників має місце у насамперед у фразеологічному контексті (*three sheets in the wind* – «море по коліна», *eighteen carat lie* – «нахабна брехня»).

Окрім основної семантики фразеологізми з числівниками додатково мають культурологічне наповнення, вони відбивають давні та більш сучасні уявлення стосовно певних чисел в англійській культурі, погляди англійців на їхнє символічне значення. Розглянемо детальніше деякі з них, зокрема

найбільш значущі для англійської фразеології прості числівники, що позначають базові числа першого десятку.

Так, числівник **ONE** в англійській мові є найбільш задіяним у фразеотворенні, він активно спеціалізується на вираженні спільності (*one way and another, with one accord, one and all, to put all eggs in one basket, to be all one to smb., all in one piece*), протиставлення (*as one door closes, another opens, not to know one end of a car to another*), також цей числівник вживається у фразеологізмах здебільшого на позначення або квантитативної недостатності (*one man no man, one horse race, like a hen with one chicken*); або квантитативної значущості, унікальності (*one in a thousand, one in a million, just one of those things*).

Подібним чином на вираженні значення спільності та подібності у складі фразеологізмів спеціалізується і числівник **TWO**, наприклад: *two of a kind, as like as two peas in a pod, in two twos, two can play that game, two in distress makes sorrow less, it takes two to tango, two heads are better than one, to know a thing or two*. До цього ще додається виражена у фразеологізма сема одночасності: *to be two-faced, to serve two masters, there are no two ways about it, to kill two birds with one stone*. Це, звичайно, можна пояснити специфікою цього числівника, а саме його семантикою парності, подвійності.

Так, семантика тріадності числівника **THREE** не тільки знакова в культурі різних народів, але й означає рух уперед, синтез (за Аристотелем), оскільки все має початок, середину та кінець [Прищепя 2015, с. 37]. Цю знаковість спостерігаємо в англійськомовних фразеологізмах: *three times three; three in one, one in three; three musketeers, three sheets in the wind, the three R's*. Деякі з них мають Біблійне походження, деякі – літературне, але наявність достатньо великої кількості ФО з цим числівником у нашій вибірці засвідчують значущість цього числівника як одного із найбільш символічних для англійськомовної лінгвокультури.

Числівник **FOUR** в англійських фразеологізмах виражає порядок, раціональність, усталеність, тотальність, наприклад: *on all fours, four in hand,*

the four corners of the earth, within the four seas, to the four winds. Це насамперед пов'язано з геометричною роллю числа чотири, його участь в античних канонах.

З цим також асоційоване символічне значення числівника **FIVE**, що є додатковим до гармонійних канонів з чотирьох компонентів, а отже позначає зайвість, надлишковість: *the fifth wheel of a coach, fifth column, the five wits, to put two and two together and make five.*

Для числівника **SIX**, що не так активно вживається у фразеологізмах англійської мови, властиве вираження значення невиразності, наприклад: *with six of everything, to knock someone for six, six of the best.* Можливо, в англійськомовній культурі цей числівник не так широко залучено до творення фразеологізмів через його особливий релігійний статус (з нього складається число диявола). Відтак це число, яке здавна викликало острах і бажання його уникати, що відбилося і на фразеофонді англійської мови.

Що стосується числа **SEVEN**, то воно також відіграє особливу роль у релігіях і віруваннях людей, у науці, техніці й мистецтві, але його символічне значення більш сакральне, позитивне. Цим можна пояснити наявність досить великої кількості фразеологізмів із числівником *seven* у нашій вибірці. Найчастіше вони власне і позначають сакральну кількість: *in seventh heaven, seven days wonder, seven virtues, the seven deadly sins, the Seven Seas.*

Числовий компонент **EIGHT** є найменш продуктивним з базових чисел першого десятку в англійських фразеологізмах. Можливо це пояснюється менш символічним значенням цього числа – «завершеність, повнота, безмежність»: *to be one over the eight, to be behind the eight ball.*

Більшим символізмом вирізняється числівник **NINE**, що виражає значення могутності, інтенсивності, наближеності до десятки: *dressed to the nines, nine winks, to look nine ways, nine times out of ten, to have nine lives.* Це число дорівнює потроєній сакральній трійці (*three times three*), було священним в багатьох культурах і релігіях ще з часів давньогрецької міфології.

Числівник *TEN* здавна демонструє значення повноти, завершеності, про що свідчить усталена століттями система лічби: декада (проміжок часу в десять днів), десятиріччя (час, період тривалістю десять років), декаметр (міра довжини, що дорівнює десяти метрам) тощо. Біблійне походження та наднаціональне поширення має усталений вислів *the Ten Commandments* (десять заповідей). В англійській мові фразеологізми з цим компонентом найчастіше виражають значення виключності, завершеності: *the upper ten, ten times rather, to be ten a penny*.

Цікаво, що саме цей числівник утворює семантику могутності та загрози в англійській ФО *tenth wave*, аналогом якої в українській мові є «дев'ятий вал». Відмінність у числівниковому компоненті фразеологізму свідчить про розбіжності в символічних уявленнях про числа, які притаманні представникам різних культур.

Так багатомовні уявлення англійського народу про культурологічний зміст чисел виражаються у його мові, зокрема і в англійській фразеології. Виявляючи зв'язок асоціацій та образів ФО із національними стереотипами, що відбивають народний менталітет, ми «розкриваємо їх культурно-національний сенс і характер, які є змістом національно-культурної конотації, тому фразеологізми стають експонентами культурних знаків» [Маслова 2001, с. 55]. Символіка чисел – «одна з найперших символічних мов в історії освоєння людиною світу, найбільш істотним та універсальним способом пізнання й моделювання світу вона продовжує бути й понині» [Новикова, Шама 1996, с. 9].

Бачимо, що мовне відбиття символічних уявлень та вірувань англійців часто відбувається засобами англійської фразеології. Зазначені вище символічні значення реалізовані в багатьох фразеологізмах нашої добірки і відіграють у них роль змістової основи. Фразеологічна десемантизація робить фразеологічні мовні засоби експресивнішими, а загалом англійську мову більш виразною та багатогранною.

Ще одним важливим аспектом семантики фразеологізмів англійської мови є те, що багато з них мають чітко виражений позитивний або негативний відтінок оцінки. Так, в англійських фразеологізмах з **позитивним** оцінним забарвленням зазначено про такі людські якості:

- ефективність спільних зусиль: *two heads are better than one (+), four eyes see more than two (+), one man no man (+), two is a company, three is a crowd (+), two in distress makes sorrow less (+), it takes two to tango (+);*
- своєчасність виконання роботи: *a stitch in time saves nine (+); one today is worth two tomorrows (+);*
- стан надмірного піднесення, щастя, ейфорії: *on cloud nine (+), on cloud seven (+), in seventh heaven (+); like a dog with two tails (+);*
- рівність, рівноправність: *on a fifty-fifty basis (+); on all fours (+);*
- гармонійність, повнота: *all in one piece (+); with one accord (+); all in one piece (+);*
- унікальність: *one in a million (+); one in a thousand (+); one and only (+);*

Негативна оцінка, яку містять англійськомовні фразеологізми з числівниками, виразно змальовує такі вади та недоліки людей:

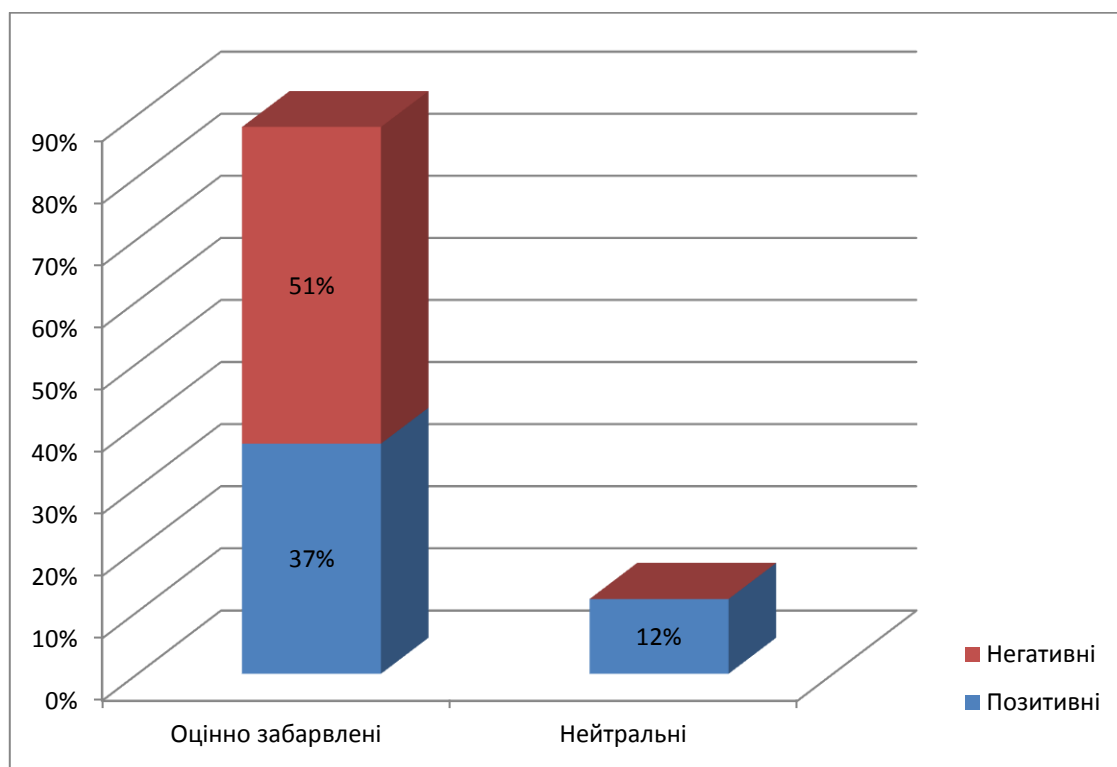
- боягузтво: *once bitten, twice shy (-),*
- зайва опіка: *like a hen with one chicken (-),*
- відсутність стійкості та слабкість духу: *to fall at the first hurdle (-),*
- невігластво та некомпетентність: *not to know one end of a car to another (-), not to know the first thing about something (-), one fool makes many (-);*
- нерішучість: *to be in two minds (-), to be in twenty minds (-), to look nine ways (-),*
- зайва балакучість: *to talk nineteen to the dozen (-), fifty things to tell (-);*
- стан алкогольного сп'яніння: *three sheets in the wind (-), to be one over the eight (-),*
- зрадництво, колаборантство: *fifth column (-), the thirty pieces of silver (-).*

Варто ще також вказати, що за кількісними показниками фразеологізми з негативною оцінкою з нашої вибірки значно переважають позитивно-оцінні. Наші підрахунки показали, що у вибірці негативно-оцінних фразеологізмів 51%, а позитивних – 37%. Ще 12% фразеологізмів мають нейтральне оцінне забарвлення як, наприклад, *to take five* (to have a short sleep during the day), *the fourth estate* (journalism), *the four corners of the world* (remote regions of the earth far away from each other).

Представимо отримані результати підрахунків фразеологізмів із різними оцінними параметрами графічно у Діаграмі 2.3:

Діаграма 2.3

Оцінні характеристики англійських фразеологізмів з числівниками

Можемо пояснити таке співвідношення тим, що найчастіше фразеологізми створюються та вживаються людьми для того, щоб у яскраво образній та емоційній формі позначити та засудити вади, негативні характеристики та недоліки інших людей, їхню не досить пристойну поведінку та риси характеру. Як слушно зауважила Й. Дапчева, домінування негативної експресивності серед фразеологізмів є «доказом схильності людини зупиняти свою увагу переважно на недосконалому» [Дапчева 2006,

с.176]. Тому оцінно забарвлені (особливо з негативною оцінністю) ФО з числівниками кількісно переважають в англійській мові.

На основі сказаного вище можемо узагальнити, що лексичне значення слова і фразеологічної одиниці не збігаються, хоч і мають спільні риси. Виражаючи певне логічне поняття, переважна більшість фразеологізмів, функціонально співвідносних із словом, відзначається більшою конкретністю, детальністю значення та супроводжується різними образними та емоційними характеристиками. Слова із фразеологічно зв'язаними значеннями реалізують окремі аспекти своєї семантики лише в поєднанні з певними словами у складі фразеологічної одиниці.

На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки фразеологічну одиницю визначають «на основі ознак структурно-семантичної стійкості, тобто постійного співвідношення певного значення сполучення слів із певним лексико-граматичним способом вираження, що є наслідком переосмислення всього сполучення або його окремих його компонентів, а також відтворюваності – у нормативно закріпленому діапазоні варіантності та граматичних видозмін» [Мова як система 2017, с. 59]. Це свідчить про однакову важливість як структурного, так і семантичного аспектів англійських фразеологізмів, а також тісний взаємозв'язок між цими параметрами.

Семантичні характеристики слова виявляються та змінюються у його зв'язках з іншими словами, насамперед у складі сталого словосполучення та особливо фразеологічного виразу. Це призводить до збільшення смислового навантаження слова за рахунок появи фразеологічно зв'язаного значення слова або зміни його значення, тобто відбиває мовну динаміку. Фразеологічні одиниці виявляють більше за обсягом загальне значення, аніж сума значень слів у їх складі, оскільки слово у складі ФО може викликати асоціації, відмінні від його основного значення.

Отже, у складі квантитативних фразеологізмів числівники відрізняються розмаїттям значень, але практично всі вони втрачають власну

семантику у вигляді кількісних значень; найбільшою вживаністю в англійських фразеологізмах вирізняються числівники *one* і *two*. Популярність цих числівників засвідчує національні маркери у світосприйнятті та особливості англійськомовної картини світу.

Переосмислення числівників у фразеологічних словосполученнях впливає на її семантичну модифікацію, сприяє втраті кількісного значення та переміщенню ФО у напрямку вираження якісної оцінки.

ВИСНОВКИ

Фразеологія – це сукупність більш чи менш усталених, семантично нероздільних чи частково членованих словосполучень певної мови із спільним значенням, що відрізняється від суми значень його компонентів. Фразеологія є об'єктом досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, адже це та наука, яка буде існувати доки існуватиме мова. Свій внесок у розвиток теорії фразеології зробили зарубіжні та українські вчені, а саме Ш. Баллі, С. Грієс, О. В. Кунін, В. В. Виноградов, В. Н. Теля, І. В. Корунець, Н. М. Амосова, Н. Ф. Алефіренко, А. Я. Баран, та інші.

Згідно з нашим дослідженням теоретичних джерел, фразеологічні одиниці – це групи слів, які неможливо створити у процесі мовлення, вони існують у мові як готові одиниці. Саме вони найвиразніше передають красу мови, яку створив народ упродовж віків для потреб спілкування в усній та писемній формах. На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки основними параметрами фразеологізму можна вважати структурно-семантичну стійкість, тобто постійне співвідношення семантики стійкого словосполучення із певним лексико-граматичним способом вираження внаслідок семантичного переосмислення, а також відтворюваність.

У ході роботи були досліджені основні положення теорії фразеології, особливості та ознаки ФО, їх структура, семантика, методи дослідження та граматичні особливості. Також були досліджені класифікації фразеологічних одиниць за Ш. Баллі, В. В. Виноградовим, О. В. Куніним та І. В. Корунцем.

Проаналізувавши природу компонентів фразеологічних одиниць, особливості та семантику фразеологічних виразів, можна зробити висновок, що незважаючи на те, що компоненти фразеологізмів позбавлені основних ознак слова, фразеологічні одиниці за багатьма властивостями нагадують лексичні.

Проаналізувавши класифікації фразеологічних одиниць, можна зробити висновок, що існують різні підходи до принципів групування та класифікації фразеологізмів: структурно-семантичний, граматичний, функціонально-стилістичний. Також існує класифікація, яка пов'язана з частинами мови. Фразеологізми вживаються в різних стильових сферах (зустрічаються у художньому, публіцистичному стилі), але найбільш притаманні вони розмовно-побутовому мовленню.

Фразеологічні вирази, до складу яких входять числівники, посідають важливе місце у фразеології англійської мови. У ході дослідження нами сформовано вибірку з 195 англійськомовних фразеологічних одиниць із компонентом-числівником. З точки зору походження, деякі з них мають коріння в міфологічних, Біблійних, історичних та літературних джерелах, інші прийшли в широкий ужиток зі сфер спорту, мистецтва, технологій.

Проведений аналіз виявив високу частотність використання в англійській мові субстантивних та дієслівних фразеологізмів, що зумовлено особливостями словникового складу мови: іменників та дієслів у англійській мові більше, ніж представників інших частин мови.

Детальний аналіз структури дібраних із англійськомовних словників ФО виявив, що у вибірці переважають багатослівні словосполучення із чотирьох, п'яти й більше слів. На нашу думку, цей факт можна пояснити аналітичним характером англійської мови. Серед найбільш частотних моделей англійських фразеологізмів із числівниками виділимо такі : Num. + N., V. + Num. + N., Adj. + Num., Prep. + Num + N.

Найбільш поширеними у складі фразеологічних одиниць виявилися числівники *one* і *two* із їх порядковими відповідниками. Далі за кількісними показниками слідує (у порядку зменшення кількості у дібраних ФО) *three*, *six*, *nine* та *seven*, що свідчить про їхню роль в англійськомовній лінгвокультурі.

Структурно-семантичні характеристики фразеологізмів залежать від переосмислення значень вихідних сполучень слів у цілому або хоча б одного

з лексичних компонентів фразеологічного словосполучення. Тому спільне значення фразеологічних виразів завжди багатше за смисловими відтінками, ніж лексичне значення окремих слів, що входять до їх складу.

Значенням фразеологізмів властиве цілісне відображення об'єктів та явищ дійсності, оскільки вони позначають певний її фрагмент лише в спільній взаємодії сукупності компонентів. Розгляд нумерологічного коду культури, представленого в англійськомовній фразеології, дозволяє зробити висновок, що у ній поєднання універсального та національно-специфічного зберігається, але останнє превалує.

Аналіз семантики дібраних фразеологічних одиниць із компонентом-числівником виявив, що їм притаманні явища фразеологічної синонімії, антонімії, полісемії та десемантизації, за рахунок чого збагачується словниковий склад англійської мови та розширюється діапазон її виразних засобів.

Аналіз мовного матеріалу також дозволив виокремити кілька семантичних сфер, які ФО з числівниками відбивають найчастіше:

1. Інтенсивність вияву дій або відчуттів.
2. Перебільшення якостей.
3. Співвідношення, пріоритетність об'єктів або подій.
4. Подібність об'єктів.
5. Високий ступінь впевненості.
6. Невпевненість, нерішучість, вибір.
7. Часові відносини.
8. Відстань, просторові відносини.
9. Висока якість об'єктів.
10. Метафоричне позначення реалій.

Окрім основної семантики фразеологізми з числівниками додатково мають культурологічне наповнення, вони часто відбивають уявлення стосовно певних чисел та явищ, з ним пов'язаних, в англійській культурі, погляди англійців на їхнє символічне значення.

У більшості випадків числівники у складі англомовних фразеологізмів десемантизуються, тобто втрачають свою первинну функцію позначення кількості. Усі десемантизовані фразеологізми з числівниками мають антропоцентричне спрямування, тобто описують людину за характером діяльності, емоціями, почуттями, психологічними станами, соціальним становищем, розумовими здібностями, стосунками, поведінкою.

Більшості досліджених фразеологізмів властиві експресивно-образні значення та емоційно-оцінювальні ознаки. Вони не тільки позначають певні явища дійсності, але й виражають ставлення до них. Аналіз вибірки виявив, що більшість з проаналізованих 195 ФО мають яскраво виражене емоційне та оцінне забарвлення, причому негативна оцінність переважає.

Виходячи з цього, можемо зробити висновок, що фразеологія англійської мови надзвичайно яскраво відбиває особливості світосприйняття англійців, зумовлені національною культурою. Виявлення національно-культурних особливостей фразеологізмів різних країн і народів, знання цих фразеологізмів дозволяють нам не лише збагатити свій словниковий запас, а й також в деякій мірі долучитися до культури цих країн.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо вивчення фразеологізмів з числівниками в порівняльному та перекладацькому аспектах, що надасть можливість осмислити їх експресивно-емоційний потенціал, когнітивне навантаження та сучасне функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. АТСУМ – Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 30.05.2019)
2. Алефиренко Н. Ф., Семенов Н. Н. Фразеология и паремиология. Москва : Флинта : Наука, 2009. 344 с.
3. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии. Москва : УРСС, 2010. 216 с.
4. Андреева І. О. Лінгвокогнітивні параметри дискурсивної узуалізації англомовних локативних фразеологізмів. *Нова філологія. Збірник наукових праць*. Запоріжжя : ЗНУ. 2016. № 68. С. 6-11.
5. Антрушина Г. Б., Афанасьева О. В. Лексикология английского языка. М. : Высш. образование, 1988. 288 с.
6. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. М. : Флинта : Наука, 2002. 384 с.
7. Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. Москва : Изд-во иностранной литературы, 1955. 416 с.
8. Белозерова Ф. М. Фразеологические единицы как носители национально-культурной информации. *Семантические и стилистические преобразования в лексике и фразеологии современного английского языка* : Межвуз. сб. науч. тр. Москва : МГПИ. 1987. С. 116-123.
9. Бешапошникова О. А. Временной и пространственный дейксис в семантике фразеологических единиц современного английского языка : дисс. ... канд. филол. наук. Москва, 1987. 217 с.
10. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура. Москва : Индрик, 2005. 1040 с.
11. Виноградов В. В. Фразеологизм. *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва : Советская энциклопедия, 1990. 688 с.

12. Виноградов В. В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. URL : <http://www.philology.ru/linguistics2/vinogradov-77d.htm> (дата звернення: 30.05.2019)
13. Гаврин С. Г. Фразеология современного русского языка (в аспекте теории отражения). Пермь : Пермский гос. ун-т, 1974. 269 с.
14. Ганиева Ф. Ф. Фразеологические единицы как объект исследования в трудах отечественных исследователей. *Lingua mobilis*. № 1 (52). 2015. С. 38-47.
15. Глінка Н. В., Волощук І. П., Усик Г. М. Фразеологічні словосполучення з нумеральним компонентом : лексико-семантичний та перекладацький аспекти. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. Вип. 22. РОЗДІЛ III. Теорія і практика перекладу. 2012. С. 109-113.
16. Гудков Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации. Москва : ИТДГК «Гнозис», 2003. 288 с.
17. Дапчева Й. Фразеологизмы, обозначающие интеллектуальные свойства человека в болгарском и русском языках (семантический и лингвокультурологический аспекты). *Вестник Моск. ун-та*. Серия 19. 2006. № 1. С. 172-184.
18. Залужна М. В. Реалізація принципу невизначеності в англійській мові : структурно-семантичний та лінгвокогнітивний аспекти (на матеріалі британських постмодерних художніх текстів ХХІ століття) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2016. 315 с.
19. Зорівчак Р. П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія. Львів : Вища школа, 1983. 172 с.
20. Караулов Ю. Н. Русский язык. Энциклопедия / [гл. ред. Ю. Н. Караулов]. Москва : Большая Российская энциклопедия. Дрофа, 1997. 703 с.
21. Кононенко І. В. Мова і народна культура. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 62-69.

22. Копыленко М. М., Попова З. Д. Очерки по общей фразеологии : Проблемы, методы, опыты. Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1990. 141 с.
23. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов : навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2003. 458 с.
24. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 368 с. (Альма-матер)
25. Красных В. В. Этнопсихолінгвістика і лінгвокультурологія. Москва : Гнозис, 2002. 284 с.
26. Кунин А. В. Курс фразеології сучасного англійського мови : Учеб. для ін-тів і фак-тів іностр. мов. Москва : Вишш.шк., 1986. 336 с.
27. Лекант П. А. Сучасний російський мови. Учебник для студентів вузів / Сост. : П. А. Лекант, Е. І. Диброва, Л. Л. Касаткін і др. Москва : Дрофа, 2002. 560 с.
28. Лінгвістический енциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. 2-е изд., доп. Москва : Большая рос. энцикл., 2002. 709 с.
29. Манакин В. Н. Сопоставительная лексикология. Киев : Знання, 2004. 326 с.
30. Маслова В. А. Лінгвокультурологія : Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2001. 208 с.
31. Мацько Л. І., Мацько О. М., Сидоренко О. М. Українська мова : навч. посіб. Київ : Либідь, 1998. 130 с.
32. Медвідь О. М. Системно-функціональні особливості квантитативних одиниць (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2001. 18 с.
33. Мова як система : [навч. посіб.] / В. А. Глущенко, Ю. В. Ледняк, В. М. Овчаренко, І. М. Рябініна. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 132 с.

34. Молочко Г. А. Лексика и фразеология русского языка. Минск : Высшая школа, 1974. 139 с.
35. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. Харків : Основа, 1993. 256 с.
36. Новикова М. А., Шама И. Н. Символика в художественном тексте. символика пространства (на материале «Вечеров на хуторе близ Диканьки» Н. В. Гоголя и их английских переводов). Запорожье : СП «Верже», 1996. 172 с.
37. Ожегов С. И., Шведова. Н. Ю. Толковый словарь русского языка. URL : <http://ojegov.baikan.com/> (дата звернення: 8.07.2019)
38. Паньків О. Лінгвокультурний аспект фразеологізмів з антропонімним компонентом. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія “Лінгвістика”. Випуск ХІХ. 2013. С. 94-99.
39. Подгорбунская И. Г. Развитие фразеологии в контексте синергетики. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*. № 1. 2015. С. 309-314.
40. Прищепя К. В. Латинські та українські квантитативні фразеологізми : лінгвокогнітивний аналіз. *Підсумкова науково-практична конференція слухачів, курсантів і студентів Національної академії Нац. гвардії України*. Секція 4. Гуманітарні науки. 28 квітня 2015 р., м. Харків. С. 36-40.
41. Прядко І. А. Шляхи творення семантики фразеологічних одиниць з нумеративним компонентом в українській мові. *Учені записки Таврійського нац. ун-ту ім. В. І. Вернадського*. Серія : Філологія. 2007. Т. 20 (59), № 6. С. 106–111.
42. Радченко З. А. Когнітивні особливості фразеологізмів із квантитативним компонентом англійській та українській мовах. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету* : Збірник наукових праць звітної-наукової конференції викладачів університету за 2011

рік, 9-10 лютого 2012 року. Частина 2. Київ : Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2012. С. 193-195.

43. Радченко З. А. Семантика англійських та українських фразеологізмів із квантитативним компонентом : гендерний аспект. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 9. Сучасні тенденції розвитку мов. Випуск 4. 2009. С. 241-246.

44. Семчинський С. В. Загальне мовознавство. Київ : «Око», 1996. 416 с.

45. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка. Москва : МГУ, 1998. 260 с.

46. Солодилова И. А., Щербина В. Е. Лингвокогнитивные и дискурсивные аспекты современной фразеологии : монография. Оренбург : Оренбургский гос. ун-т, 2011. 377 с.

47. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва : Школа «Языки русской культуры», 1996. 284 с.

48. Федуленкова Т. М. Английская фразеология : Курс лекций. Архангельск : Поморский гос. ун-т, 2000. 21 с.

49. Фразеология в контексте культуры : сб. статей / ред. В. Н. Телия. Москва : Языки славянской культуры, 1999. 337 с. (Studia philologica).

50. Шанский Н. М., Быстрова Е. А. 700 фразеологических оборотов русского языка. 2-е изд. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1978. 278 с.

51. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. Москва : Высшая школа, 1985. 160 с.

52. Швачко С. О. Інтерлінгвальні аспекти фразеологічних одиниць в англійському та українському дискурсах (на матеріалі числівників). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка. 2011. № 56. С. 26-31.

53. Швачко С. О. Квантитативні одиниці англійської мови : перекладацькі аспекти. Вінниця : НОВА КНИГА, 2008. 141 с.

54. Шейко В. М., Богуцький Ю. П., Германова де Діас Е. В. Культурологія. Київ : Знання, 2012. 494 с.
55. Gries S. T. Phraseology and linguistic theory : A brief survey. URL : <http://www.uni-mainz.de/FB/Philologie-II/fb1414/lampert/download/so2008/Phraseology.pdf> (дата звернення: 10.06.19)
56. Kobyakova I., Baranova S., Polishchiuk I. Quantitative phraseological units : translation aspects. *Філологічні трактати*. Том 9. № 1. 2017. Р. 57-62.
57. Lewicki A. M. Składnia związków frazeologicznych. *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*. Zesz. XL, 1983. S. 75-83.
58. Skorupka S. Słownik frazeologiczny języka polskiego. Warszawa : Wiedza Powszechna, 1967. T. 1. 788 s.
59. Weinreich U. Problems in the Analysis of Idioms. Los Angeles : University of California Press, 1984. 238 p.
60. Wierzbicka A. Słowa klucze : różne języki – różne kultury; przekł. Izabela Duraj-Nowosielska. Warszawa : Wydawnictwa UW, 2007. 563 s.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

61. АУФС – Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. 2-ге вид., випр. Київ : Т-во «Знання», 2005. 1056 с.
62. Flawell L., Flawell R. Dictionary of Idioms and their Origins. Kyle Cathie Ltd., 1992. 224 p.
63. Siefring J. Book of Idioms A to Z. URL : <http://www.pdfdrive.net/book-of-idioms-from-a-to-z-learning-english-with-e17828733.html> (дата звернення: 2.07.19)
64. LDCE – Longman Dictionary of Contemporary English, 3rd Edition. Longman, 2000. 1680 p.
65. ODEI – Oxford Dictionary of English Idioms : [3 ed.]. Oxford University Press, 2016. Online Version. URL :

<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199543793.001.0001/acref-9780199543793>

66. CIDI – Cambridge International Dictionary of Idioms. Cambridge University Press, 2002. 587 p.

67. Wright J. Idioms Organizer : Organized by metaphor, topic and key word. Thomson Heinle, 2002. 294 p.

**АНГЛІЙСЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ
З КОМПОНЕНТАМИ-ЧИСЛІВНИКАМИ**

- 1) as **one** door closes, another opens
- 2) to be at **one** with smb.
- 3) to be **one** in the eye for smb.
- 4) to be **one** too many for smb.
- 5) to be **one** up on smb.
- 6) just **one** of those things
- 7) number **one**
- 8) **one** for the road
- 9) **one** in a million
- 10) **one** of these days
- 11) **one** way and another
- 12) the **one** that got away
- 13) to have **one** foot in the grave
- 14) to have **one** foot in the door
- 15) with **one** accord
- 16) all in **one** piece
- 17) **one** in a thousand
- 18) in the year **one**
- 19) to go **one** better
- 20) to look after number **one**
- 21) like a hen with **one** chicken
- 22) like **one** o'clock
- 23) **one** man no man
- 24) **one** minute to midnight
- 25) better **one**-eyed than stone-blind
- 26) **one** and all
- 27) **one** over the **eight**
- 28) **one**-way ticket
- 29) public enemy number **one**
- 30) a hundred to **one**
- 31) to put all eggs in **one** basket
- 32) to count on the fingers of **one** hand
- 33) not to know **one** end of a car to another
- 34) **one**-horse race
- 35) back to square **one**

- 36) **one** thing after another
- 37) there's more than **one** way to skin a cat
- 38) there is but **one** step from the sublime to the ridiculous
- 39) in the **first** flush
- 40) **first** blow is half the battle
- 41) **first** call
- 42) **first** flight
- 43) **First** Lady
- 44) **first** water
- 45) **first** and last
- 46) **first** and foremost
- 47) **first**, last and all the time
- 48) **first** things **first**
- 49) at **first** hand
- 50) at **first** sight
- 51) **first** string
- 52) at the **first** blush
- 53) the **first** loss is the best
- 54) to play the **first** fiddle
- 55) **first** come, **first** served
- 56) the **first** man
- 57) the **first** step is the only difficulty
- 58) to fall at the **first** hurdle
- 59) not to know the **first** thing about something
- 60) that was the **first** I'd heard of smth.
- 61) **two** heads are better than **one**
- 62) **once** bitten, **twice** shy
- 63) **once** or **twice**
- 64) between **two** days
- 65) to kill **two** birds with one stone
- 66) a bird in the hand is worth **two** in the bush
- 67) for **two** pins
- 68) to be in **two** minds
- 69) in **two** shakes of a lamb's tail
- 70) in **two** sticks
- 71) like a dog with **two** tails
- 72) as like as **two** peas in a pod
- 73) to put **two** and **two** together
- 74) to serve **two** masters

- 75) there are no **two** ways about it
- 76) **two** a penny
- 77) **two** of a kind
- 78) **two** is a company, **three** is a crowd
- 79) **two** wrongs do not make a right
- 80) **second** thoughts
- 81) in **two twos**
- 82) to cut in **two**
- 83) **two** can play that game
- 84) **two** in distress makes sorrow less
- 85) not to care a **twopence**
- 86) **two-way** street
- 87) it takes **two** to tango
- 88) to know a thing or **two**
- 89) to be **two-faced**
- 90) every **second** day
- 91) habit is **second** nature
- 92) **second** sight
- 93) **second** wind
- 94) at **second** hand
- 95) fish and visitors smell in **three** days
- 96) the **three** R's
- 97) the **three** balls
- 98) to give someone the **third** degree
- 99) **three** dog night
- 100) **three** in **one**, **one** in **three**
- 101) **three** musketeers
- 102) **threescore** and ten
- 103) **three** sheets in the wind
- 104) **three** times three
- 105) silent **third**
- 106) **third** degree
- 107) the **third** house
- 108) **third** time lucky
- 109) **four** corners
- 110) **four** eyes see more than **two**
- 111) on all **fours**
- 112) **four** in hand
- 113) the **four** corners of the earth

- 114) within the **four** seas
- 115) to the **four** winds
- 116) the **fourth** estate
- 117) the **fourth** arm
- 118) a bunch of **fives**
- 119) to know how many beans make **five**
- 120) the **five** senses
- 121) the **five** wits
- 122) the **fifth** wheel of a coach
- 123) **fifth** column
- 124) to take **five**
- 125) **six** feet under
- 126) at **sixes** and **sevens**
- 127) to knock someone for **six**
- 128) to hit someone for **six**
- 129) **six** of **one** and half a dozen of another
- 130) **six** of the best
- 131) with **six** of everything
- 132) it doesn't matter **six**pence
- 133) **sixth** sense
- 134) **sixth** column
- 135) **sixth** day
- 136) **seven**-leagued boots
- 137) in **seventh** heaven
- 138) **seventh** daughter of a **seventh** daughter
- 139) **seven** days wonder
- 140) the **Seven** Seas
- 141) this **seven** years day
- 142) **seven** virtues
- 143) **seven** wonders of the world
- 144) the **seven** deadly sins
- 145) the **seven** stars
- 146) the city of the **seven** hills
- 147) to be one over the **eight**
- 148) to be behind the **eight** ball
- 149) a cat has **nine** lives
- 150) a **nine** days' wonder
- 151) a stitch in time saves **nine**
- 152) dressed to the **nines**

- 153) **nine** times out of ten
- 154) to have **nine** lives
- 155) **nine** tenths
- 156) **nine** tailors make a man
- 157) **nine** winks
- 158) to look **nine** ways
- 159) the **ninth** part of a man
- 160) to be on cloud **nine**
- 161) **ten**-cent novel
- 162) **ten** to one
- 163) the upper **ten**
- 164) **ten** times rather
- 165) the **Ten** Commandments
- 166) **tenth** wave
- 167) to be **ten** a penny
- 168) at the **eleventh** hour
- 169) **twelve** good men and true
- 170) to strike **twelve** the first time
- 171) sweet **seventeen**
- 172) **Eighteenth** Amendment
- 173) to talk **nineteen** to the dozen
- 174) to be in **twenty** minds
- 175) **twenty** and **twenty** times
- 176) the **thirty** pieces of silver
- 177) **forty** winks
- 178) **fifty** things to tell
- 179) on a **fifty-fifty** basis
- 180) like **sixty**
- 181) the **sixty-four** (thousand) dollar question
- 182) **ninety-nine** out of a **hundred**
- 183) great **hundred**
- 184) **one hundred** per cent
- 185) a **hundred** miles away
- 186) a **hundred** times
- 187) a **hundred** to **one**
- 188) the **hundred and one** odd chances
- 189) a **hundred and one** things to do
- 190) **one** in a thousand
- 191) a **thousand** and **one**

- 192) a **thousand** times no
- 193) a **thousand** apologies
- 194) not in a **million** years
- 195) **zero** hour

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of the structural, semantic and culturological characteristics of the Modern English phraseologisms with numerals.

The object of the work can be defined as the English phraseological units with numerals as their component part.

The main aim of the paper consists in analysing peculiarities of structure, semantics and cultural aspect of phraseological units with numeral components in Modern English.

It determines the accomplishment of such objectives as:

- 1) analysis and systematization of the theoretical foundations of the theory of phraseologism with close attention to its definition, typology and functions;
- 2) detailed investigation of the structural and semantic parameters of the English phraseological units with numerals with special attention to the influence of desemantization and cultural load.

The scientific novelty of the presented research lies in the attempt of detailed investigation of the peculiarities of structure, semantics and cultural load of the English phraseological units that contain numeral components.

It is stated in the research that as parts of phraseological units numerals undergo the process of desemantization as they lose their primary function of naming numbers due to transfer of meaning.

Key-words: *phraseology, phraseological unit, phraseological fund, numeral, desemantization.*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Клименко Дарина Володимирівна, студентка 2 курсу, форми навчання заочної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма мова і література (англійська), адреса електронної пошти darinamarcenko4@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Англійські фразеологізми з компонентами-числівниками: структурно-семантичний та лінгвокультурологічний аспекти» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студента) Клименко Д.В.